

✓
Marius
Ivaškevičius

Purpuriniai
dūmai

KRONTA

Marius Ivaškevičius

Purpuriniai dūmai

Kino scenarijus

(Felikso Rozinerio apsakymo motyvais)

KRONTA

UDK 888.2-2

Iv53

Lietuvos tūkstantmečio programos leidinys

Redaktorė

Nida Norkūnienė

Dailininkė-maketuotoja

Asta Puikienė

© Marius Ivaškevičius, 2003

© KRONTA, 2003

ISBN 9986-879-91-4

1 Eksterjeras Diena Smolensko stotis

1945 metai. Traukinys sustoja didelio Rusijos miesto stotyje. Ant stoties pastato apdegęs užrašas: „Smolenskas“. Iš sustojusio ant gretimų bėgių traukinio vagonų plūsteli minia kareivių. Stotyje skamba sovietinės pergalės dainos, taip sutinkami iš fronto grįžtantys kariai.

2 Eksterjeras Diena Traukinio vagonas

Nežinia iš kur į langą, prie kurio sėdi Joškė ir Danką, atlekia butelis ir sudūžta, palikdamas rausvą tekančio spirituoto vyno žymę.

TITRAS

(raudoną spirituotą vyną primenančiomis spalvomis)

„PURPURINIAI DŪMAI“

BALSAS UŽ LANGO

Fašistai. Litovcai.

Jaunuoliai dėl viso pikto pasilenkia, nors butelis ir neišdaugis lango. Nežinia iš kur virš jaunuolių galvų išnyra grėsminas vienaakio karininko, lydimas dviejų kareivių, veidas.

VIENAKOJIS KARININKAS

Geležinkelio patrulis.

Danką ima raustis savo atlapuose, ieškodamas dokumentų, Joškė pirmiau už jį iš mažo lagaminėlio išsitraukia pasą ir paduoda karininkui, kuris stovi prieš juos, viena ranka atsirėmęs į ramentą. Už jo keli ginkluoti kareiviai. Karininkas trumpai pavarto ir užverčia Joškės pasą.

VIENAKOJIS KARININKAS

Kur? (Joškei)

Joškė išsiima popierių, išlanksto jį ir paduoda karininkui. Šis permeta popierių akimis, įsideda į kišenę ir, paėmęs Joškės lagaminėlį, perduoda jį kareiviams.

VIENAKOJIS KARININKAS

Blaiptinti.

Joškė nustebug žvelgia į karininką, lėtai kyla laikydamasis sėdynės turėklų.

DANKA

Sėdėk.

Danka ranka pasodina Joškę į vietą ir atsistojęs išdidžiai paduoda karininkui kažkokį savo popierių. Šis ne iš karto paima, kurį laiką tarp jų vyksta nebyli žvilgsnių dvikova. Paskui, permetęs akimis Dankos dokumentus, galva duoda ženklą kareiviui, laikančiam Joškės lagaminėlį.

VIENAKOJIS KARININKAS

Atiduok.

Kareivis grąžina Joškei jo lagaminą. Toldamas karininkas dar atsisuka į jaunuolius.

VIENAKOJIS KARININKAS

Ščenki.

DANKA

Langą kad išvalytumėt.

VIENAKOJIS KARININKAS

Da pošol ty. Prigamino smarglių. Igaliotasis. Spjoviau į tokius...

Vienakojis karininkas ir jo palyda išlipa iš vagono. Danka demonstratyviai išsitraukia paketį amerikietišų cigarečių ir užsirūko. Juodu su Joške susižvalgo. Danka parodo į paketį ir su rusišku akcentu perskaito.

DANKA

Amerika. Quality American.

JOŠKĖ

Kas?

DANKA

Pabandyk.

Danka atkiša savo cigaretę Joškei.

DANKA

Aš Danka Varšavskis. Į Vilnių?

Joškė užtraukia dūmą ir užsikosėja.

JOŠKĖ

Ne. Dar toliau. Šiauliai. Stiprios.

DANKA

Quality. Toliau negalima.

Traukinys krusteli. Kažkas iš lauko pusės pabarbena į langą.

Jaunuoliai pro jį pamato tą patį karininką, užsimojusį ramenu. Traukiniui nuvažiuojant jis dar spėja apspjauti jų langą.

3 Eksterjeras Diena Smolensko stotis

Joškės ir Dankos vagonas su raudonu užrašu „Maskva - Varšuva“ tolsta nuo Smolensko stoties.

4 Eksterjeras Naktis Traukinio vagonas

Važiuojančiame traukinyje Joškė tebesėdi kaip sėdėjęs, ant kelių pasidėjęs savo lagaminėlį. Danka gulomis įsitaisęs savo sėdynėje, sulenkęs kojas ir apsigaubęs lietpalčiu. Rūko.

DANKA

Pas tėvus?

Knapsėjęs Joškė atmerkia akis, kiek patyli.

JOŠKĖ

Į dalies.

DANKA

Mirę?

JOŠKĖ

Į dalies.

Danka gudriai jį nužvelgia, ir abu sutartinai nusijuokia.

DANKA

Buf?

Danka lūpomis ir ranka, laikančia cigaretę, imituoja šūvį ir nelaukdamas atsakymo kalba toliau.

DANKA

Maniškiai laiku suspėjo. Gyvi dabar Maskvoje. Ieškosi?

Joškė, nesupratęs klausimo, kilsteli antakius.

DANKA

Kas šaudė. Teisingumas, taip sakant.

Joškė nusišypso.

JOŠKĖ

Ne. Mokysiu.

Danka išlenda iš po apkloto, atsistoja, sunkiai praveria vagono langą ir išmeta smilkstančią nuorūką. Į vagoną plūsteli vėjo gūsis ir garsus bėgių bildesys.

DANKA

Dabar tai vadinama mokymu?

Joškė purto galvą.

JOŠKĖ

Ne. Rusų kalbos.

Danka nepatikliai pažvelgia į jį ir uždaro langą.

5 Eksterjeras Naktis Mažo miestelio stotis

Jaunuoliai įkaušę sėdi tuščios stoties perone su konjako buteliu.

DANKA

Aš, Joške, nežinau, ką tu manai apie mane. Bet aš apie tave nekokios nuomonės.

UNIFORMUOTA MERGINA

Į vagonus (balsas atsklinda iš toli).

Joškė ragina Danką grįžti į traukinį.

JOŠKĖ

Į vagonus.

DANKA

Velniop. Tu arba visiškai kvailys, arba labai protingas.

UNIFORMUOTA MERGINA

Į vagonus (balsas jau artėliau).

Joškė keliiasi ir suėmęs už alkūnės bando kelti Danką.

JOŠKĖ

Einam.

Danka nesikelia.

DANKA

Tu man pirma atsakyk: kvailys ar labai protingas?

JOŠKĖ

Kvailys.

DANKA

Ne, tu, matyt, protingas. Jie taviškius švinu (lūpomis imituoja šūvį), o tu jų vaikus per kalbą (rankomis parodo nepadorų judesį, atseit, išdulkinsi). Atspėjau?

UNIFORMUOTA MERGINA

Į vagonus (balsas pasigirsta visai arti).

JOŠKĖ

Aš tik grįžtu namo.

UNIFORMUOTA MERGINA

Jums atskirai pakartoti? Į vagonus.

Danka pasisuka į merginą.

DANKA

Mašenka, mano draugas išvažiuoja į karą.

UNIFORMUOTA MERGINA

Aš ne Mašenka. Į vagoną.

Danka priėjęs apsikabina merginą.

DANKA

Mašenka, mieloji, pabučiuok jį prieš kelią.

UNIFORMUOTA MERGINA

Berniukai, aš tarnyboje. Lipkit.

Joškė paragina Danką eiti su juo į vagoną.

JOŠKĖ

Danka.

DANKA

Mašenka.

Danka staiga prisispaudžia merginą prie savęs, įsisiurbia jai į lūpas ir pakelia nuo žemės. Ši kelis kartus suduoda jam per pečius, paskui lieka apstulbusi, įrėmusi alkūnes Dankai į pečius.

Danka paleidžia ją ir bėga pradėjusio judėti traukinio link. Joškė paduoda jam ranką, ir šis įlipa į važiuojantį vagoną.

DANKA

Parašyk jam, Mašenka. Joškei į pragarą. Mano draugas važiuoja į karą.

6 Eksterjeras Rytas Vilniaus geležinkelio stotis

Jaunuoliai, išlipę iš traukinio, stovi perone. Danka užrašo popieriuje savo koordinatas, paduoda jas Joškei.

DANKA

Būtum man brolis – neleisčiau. Bet tai tavo gyvenimas. Nors tikras gyvenimas – čia (mosteli ranka anapus stoties pastato). Mergaitės čia – quality (pridejęs prie lūpų du pirštus išgauna pasigėrėjimo bučinį). Jeigu kas, aš tavo popierius per penkias minutes... (aiškina kiek garsiau, stengdamasis perrekti į vagonus vedamų vokiečių karo belaisvių žingsnius) perrašysiu. Telefoną turi.

Jis draugiškai suduoda Joškei per petį ir nubėga į stoties pusę. Joškė nulydi jį akimis. Danką greitosiomis prieina prie juodo tarnybinio džipo, vairuotojas atidaro dureles, ir Danką su jaunatviška energija klesteli į sėdynę. Joškė lėtai patraukia peronu.

DANKA

Joške.

Atsisukęs Joškė pamato sugrižusį ir netoliese stovintį Danką, laukiantį, kol pražygiuos vokiečių belaisvių kolona. Sulaukęs jis prisiartina prie Joškės ir paduoda jam medžiaginį maišiuką.

DANKA

Quality. Nurašysim.

Išsitraukęs iš už atlapo praplėštą cigarečių pakelį, įmeta jį į maišą.

7 Eksterjeras Rytas Traukinio vagonas

Pustuščio traukinio vagone sėdintis Joškė atriša maišiuką ir aptinka pistoletą. Nervingai apsidairo vagone ir nusiraminęs sugrūda maišiuką į savo lagaminėlį.

8 Eksterjeras Rytas Bėgiai

Trumpas garvežio ir dviejų vagonų traukinys lėtai nubilda per miško proskyną nutiestais bėgiais.

9 Eksterjeras Diena Šiaulių geležinkelio stotis

Joškė išlipa iš traukinio. Apsiniaukę, krapnoja. Jam tebestovint perone, kažkas kairėje sušunka:

KAREIVIS

Laikyk.

Joškei nespėjus nė apsižvalgyti, pro jį pralekia civilis ginkluotas žmogus, sustoja Joškei už nugaros, viena ranka spaudžia jam kaklą, o kita knisiasi po švarku. Netikėtai užkluptas Joškė nė nebando išsivaduoti, tik smaugiamas paleidžia iš rankų savo lagaminėlį. Žmogus iš po švarko išsitraukia automatą ir, prisidengęs Joške kaip gyva priedanga, pro jo petį ima šaudyti į tą pusę, iš kurios atbėgo. Automatas užsikerta, ir žmogus, paleidęs Joškę, bėga tolyn.

10 Eksterjeras Diena Traukinio vagonas

Joškė skubiai įlipa į vagoną, iš kurio ką tik išlipo, ir slepiasi po suolais. Pasigirsta keletas šūvių, ir viskas nutyla.

Kažkas iš lėto lipa vagono laipteliais. Joškė mato tik kojas. Artėja prie Joškės, o priėjęs sustoja. Joškė nedrąsiai pakelia akis.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Jūsų lagaminas.

Jis laiko rankoje Joškės lagaminą ir nepatikliai nužvelgia Joškę. Joškė paima jam atkištą lagaminą, pamato, kad šis keliose vietose peršautas, atsistoja ir spaudžiasi pro mažą tarpą tarp suolų ir vis dar stovinčio bei grėsmingai jį tiriančio enkavedisto, bijodamas pastarąjį užkliudyti.

11 Eksterjeras Diena Šiaulių geležinkelio stotis

Išlipęs iš vagono, Joškė skubiai patraukia peronu ir vos už kelių žingsnių pamato negyvą kruviną žmogų, ką tik šaudžiusį iš automato. Du vyrai odiniais drabužiais sustoję prie lavono rūko. Joškei einant pro juos vienas piršto galu nukrečia popieroso žariją ant nužudytojo žmogaus skruosto. Skruostas vos vos krusteli. Paspartinęs žingsnį, Joškė išgirsta už savęs šūvį. Atsisukęs pamato nuleistą rūkstantį pistoletą ir skylę lavono smilkinyje. Iš vagono išlipa pirmasis enkavedistas ir žvelgia į sustojusį Joškę.

12 Eksterjeras Diena Vieškelis

Lyja. Juodas džipas važiuoja vieškeliu.

13 Eksterjeras Diena Automobilis

Joškė sėdi ant užpakalinės sėdynės tarp dviejų ginkluotų kareivių. Priekyje enkavedistų vadas rankoje laikomu revolveriu rodo vairuotojui, kur sukti.

ENKAVEDISTŲ VADAS

...kairę.

Paskui nepatikliai atsigręžia į Joškę.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Mokytojas?

Joškė linkteli.

14 Eksterjeras Vakaras Ūkščių gatvė

Džipas sustoja prie vieno miestelio namo.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Surasi?

JOŠKĖ

Aš gi augau čia (šypteli). Ačiū.

Džipas nuvažiuoja, o Joškė lieka stovėti gatvėje. Pažvelgia į buvusį savo tėvų namą priešais ir greitai žingsniu eina į kiemą. Pasibeldžia. Durų niekas neatidaro, namie tamsu, tačiau pamėginęs jas atidaryti randa, kad jos neužrakintos.

15 Interjeras Vakaras Namai

Įėjęs vidun, Joškė įjungia šviesą, apsidairo, pasideda lagaminėlių ant kėdės. Priėjęs prie knygų lentynos braukia pirštu per jų nugarėles, skaitydamas pavadinimus, ties viena sustoja, išsitraukia, atsiverčia titulinį puslapį ir skaito: „Mylimam Joškei. Mama Bronislava ir tėtis Leiblas. 1938. Ūkščiai“.

Staiga lyg ką pajutęs atsisuka į langą ir spėja pamatyti, kaip anapus pasislepia jį stebėjęs veidas. Joškė slenka pasieniu, prislenka prie lango ir pamato nubėgantį susilenkusį ginkluotą vyrą. Tuo pat metu išgirsta, kaip iš kambario į virtuvę atsidaro durys. Atsisuka ir išvysta tarpdury stovinčią jauną merginą. Kurį laiką Joškė stovi priešais ją sutrikęs. Juodu žvelgia į kits kitą. Už moters nugaros pasirodo pagyvenusio vyro galva, jis prisimerkęs tyrinėja Joškę, pagaliau, stumtelėjęs merginą, išskėstomis rankomis puola prie Joškės, apglėbia jį per pečius ir nevėkšliškai stumdo.

DAUGĖLA

Joškė. Jėzus Marija, Joselė atvažiavo. Jane, ar prisimeni, ponios Bronislavos ir pono Leiblo Joselė. Matai, koks grožis užaugo (pamerkia akį Joškei)? Jūs gi augot kartu. Pasisveikink, dukra, čia Joškė.

Joškė Daugėlai per petį žvelgia į Janę.

JANĖ

Labas, Joške.

Šaltai pasisveikinusi Janė nosisuka ir sugrįžta į kambarį, uždaro paskui save duris.

16 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

DAUGĖLA

Mes nieko nelietėm, Josele (Daugėla zuja po virtuvę). Va ponios Bronislavos indai (rodo atidarus indų spintelę). Nenaudojom (patikina atsisukęs į Joškę). Aš sakiau, Joselė dar grįš. Grįžo Joselė (ištraukia lėkštę, nupučia dulkių sluoksnį). Su laiveliu (rodo Joškei išgraviruotą lėkštės krašte laivelį). Prisimeni, kaip rekdavai: man, man su laiveliu. Jėzus Marija, Josele (susigraudina Daugėla)... Ir patalynė visa kaip buvo (pamoja ranka į kambario pusę). Nieko nepalietėm. Grįš Joselė, sakiau. Pamatysit, sugrįš.

17 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Joškė išėjęs į kiemą rūko, išleidžia dūmus ir su pasimėgavimu giliai įkvepia vakaro vėsos, pasiražo, kaip žmogus, atlikęs didelį darbą ar pradedantis naują gyvenimą. Jam už nugaros pro langą matyti, kaip viduje Daugėla dengia stalą. Pastebėjęs Joškės žvilgsnį patenkintas juokiasi, pakelia stikliuką, ištiesia ranką neva norėdamas su juo susidaužti, kaukšteli į lango stiklą ir užsivertęs išgeria. Kol jis geria, Joškė mato, kaip kitame stalo gale duoną raikanti Janė dėbteli į jį neramiu žvilgsniu ir bemat vėl nusisuka.

Tuo metu Joškė pajunta, kaip kieta ranka suima jį už gerklės ir pargriaua, išsigandęs jis bando galynėtis su ta ranka, bet jėgos nelygios.

18 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Daugėla, padėjęs stikliuką ant stalo, žvilgteli pro langą ir nustemba anapus nebeaptikęs Joškės.

19 Interjeras Vakaras Tvartas

Joškė stovi tvarte, apsuptas keturių ginkluotų vyrų, jo galva apmauta bulvių maišu, virvele surištu ant kaklo.

PARTIZANAS I

Čia tik pasas (pašnabždomis, kraustydamas Joškės kišenes).

PARTIZANAS II

Dar kažkoks popierius (ištraukia Joškei iš atlapo suglamžytą popierių ir tiesdamas ranką paduoda nežinia kam nematomam). Atsiuntė rusai šnipelį, o brauningo neįdėjo (šypdelti).

PARTIZANAS III

Svetimas?

Kažkas už kadro varto Joškės pasą, girdėti tik lapų šiugždėjimas. Prie Joškės prisiartina balta kalė ir uostydama jį pradeda urgėti.

VLADAS

Cccic, Marge.

JOŠKĖ

Vladas? (Jo balsas sklinda iš maišo) Vladai, čia aš, mes dar Fišerio obuolius drauge vogdavom, Vladai...

Vladas pakelia akis nuo paso ir pamato įbestas klausiamas kelių partizanų akis.

VLADAS

Nešūkauk. Tu – Jjjoškė.

JOŠKĖ

Labas, Vladi.

Apmautas maišu Joškė lengviau atsidūsta, atkiša ranką sveikintis ir krusteli Vlado balso link, bet jam už nugaros vienas iš partizanų tuoj užsitaiso šautuvą, Margė vėl piktai suurzgia.

VLADAS

Ko čia?

JOŠKĖ

Nieko.

Vladas prieina prie Joškės ir įkiša šiam į kišenę jo pasą. Atrišęs virvę nuima maišą. Kareiviai stebi nebylų jų susitikimą. Joškė mėgina baimingai, bet draugiškai jam šypsotis, tačiau Vlado veide nesukruta nė vienas raumenėlis. Jis tik akimis tiria Joškę.

VLADAS

Ryte kad smarvės tavo neeee... (mosteli savo vyrams sekti iš paskos).

20 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Joškė vienas išeina iš tvarto į kiemą. Namų lange vėl pamato stalą tebedengiantį Daugėlą, greitu žingsniu prisiartina prie namo durų, bet jau belipantį laiptais jį sustabdo kažkieno balsas.

PARTIZANAS III

Ei!

Joškė krūpteli, sustoja ir atsigręžia. Tamsoje prie namo sienos ižiūri stovintį vieną iš partizanų. Šis jam švysteli Dankos dovanotų cigarečių pakelį.

PARTIZANAS III

Pasiimk. Silpnos.

Sugavęs pakelį, Joškė akimirką padelsia ant laiptų, paskui atidaro duris ir įeina į vidų.

21 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Įėjęs Joškė sustingsta iš nuostabos. Tarp Daugėlos ir kitų partizanų sėdi Vladas, ant kelių pasisodinęs Janę.

DAUGĖLA

Josele. Kur buvai? Vladai, čia Josele, atsimeni, pono Leiblo ir ponios Bronislavos. Mes nuomojom iš jų pusę namo. Dar prieš karą. Josele (draugiškai paploja Joškei per pečius).

VLADAS

Labas, Jjjoške (išspaudžia nenatūralią šypsena). Ssėsk (priduria šeimnininko tonu). Joškė eina prie stalo stebėdamas Janę, kuri rangosi Vladui ant kaklo, šis tuo metu akylai stebi Joškę.

22 Interjeras Vakaras Namai. Daugėlos kambarys

Daugėla, pasivėdėjęs Joškę į kambarį, sėdasi ant plačios lovos ir nusitempia jį paskui save.

DAUGĖLA

Ponios Bronislavos ir pono Leiblo.

Daugėla tvoja delnu per patalus, iš jų pakyla didelis dulkių debesys. Tada pasikelia nuo lovos ir pasivėdėja Joškę prie lango.

DAUGĖLA

Ganyklos pakraštį – žemė nelygi (rodo į vakaro prieblandą, jo intonacijos išduoda sumišusį linksmumą ir nuoširdų liūdesį, Daugėla kaip visada išgėręs). Ponas Leiblas ir ponia Bronislava. Ir dar trisdešimt šeši.

Paskutinių Daugėlos žodžių Joškė nebegirdi, žvelgia į tą kaurburį, prasisėga marškinių apykaklę. Daugėla tuo tarpu pro palinkusio Joškės petį žvilgteli į virtuvę. Iš virtuvės juos stebi Vladas. Jam ant kelių, viena ranka apsivijusi kaklą, sėdi Janė ir linksmi šnekučiuoja su kitais partizanais.

Daugėla palieka Joškę vieną ir išeidamas priveria kambario duris, tačiau visiškai jų neuždaro. Joškė žiūri pro langą, į tą nelygią žemę, kurios, po teisybei, nebematyti, lauke tamsu. Jo veidas visiškai be išraiškos. Sukrapšto kišenėje degtukus. Uždega vieną ir degantį išmeta pro langą. Kitą – vėl išmeta. Trečią bemesdamas staiga kažką sugalvoja, sustabdo ranką, laiko, kol degtukas ima svilinti pirštus, žvilgteli į praviras duris ir lyg netyčia prikiša liepsną prie užuolaidos. Užuolaida užsiliepsnoja. Kurį laiką Joškė žvelgia pro degančią užuolaidą į „nelygią žemę“ už lango. Paskui, tarsi ko išsigandęs, ima rankomis gesinti, užgesina, atveria langą iki galo ir, dar sykį atsisukęs į praviras duris, kitu degtuku prisideda cigaretę.

23 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Prie stalo tik Daugėla ir Joškė. Partizanai, kiek tolėliau susėdę ratu aplink viduryje pastatytą kėdę, tyliai šnekučiuo-

jasi, leisdami per rankas butelį. Dar tolėliau, partizanų šurmilio fone, kalbasi Vladas ir jam ant kelių sėdinti Janė. Joškė visa tai mato tarsi per sapną, geriančių partizanų vaizdas ir jų keliamas šurmulyš – tarsi du nesusiję dalykai. Joškei ant peties užvirsta Daugėlos galva, jis mandagiai gražina ją į vietą. Kai tai pasikartoja, Daugėla nebesileidžia nustumiamas, o tyliai šnabžda Joškei į ausį.

DAUGĖLA

Saugokis jo. Jis pasikeitė.

Joškė pakelia akis ir didžiuliame veidrodyje pamato į jį išmeigta tiriamą Vlado žvilgsnį.

24 Interjeras Rytas Namai

Brėkšta. Joškė pabunda ir žiūrinėja antklodę, atpažįsta ją iš vaikystės laikų, pakelia galvą nuo pagalvėlės, paima ją į rankas, nuvelka nuo jos baltą užvalkalą ir apvertęs randa skylutėmis išbadytą žodį: „Joselė“. Vėl apvelka pagalvę. Virtuvėje tylus bruzdesys.

Joškė keliiasi, skubomis apsirengia, pasiima lagaminėlį ir atidaro duris į virtuvę.

Čia jis sutinka Daugėlą. Joškės žvilgsnis užkliūva už Margės, slankiojančios po kambarį, dar jis pastebi kerzinius kareiviškus batus, vakare matytus ant Vlado kojų. Daugėla jam samokliškai linkteli, pažvelgia į praviras Janės kambario duris, prieina prie jų ir tyliai užveria.

Tylom peržegnoja Joškę ir rankos mostu parodo jam nešdintis. Joškė paima iš lentynos vaikystėje tėvų jam dovanotą knygą ir tyliai išsinešdina. Jam išėjus, Daugėla pasilenkia prie kibi-ro, stovinčio greta skardinės kriauklės, pasemia puodeliu vandens, tuo metu iš po stalo išsirango Margė, prisiartina prie savo dubenėlio, stovinčio greta kibiro, ir snukiu pabaksnoja, ieškodama jame vandens. Neradusi pakelia snukį į Daugėlą. Daugėla, nedraugiškai į ją pažvelgęs, spjauna į puodelį, kuriuo pasisėmė vandens, ir išpila vandenį Margei į dubenėlį. Stebėdamas už lango šmėkstelėjusią Joškės galvą, persižegnoja pats, tarsi žmogus, atgailaujantis dėl ką tik padarytos nuodėmės.

25 Eksterjeras Rytas Milicijos kiemas

Joškė stovi prie durų, ant kurių kabo dažais parašytas užrašas „Milicija“, ir apžiūrinėja tarnybinį džipą. Jo žvilgsnis užkliūva už kulku išvarpytų vairuotojo durelių. Joškė pakelia sušaudytą lagaminėlį ir palygina jo ir durelių skyles. Paskui atidaro milicijos pastato duris ir įeina.

26 Interjeras Rytas Milicijos laukiamasis

Viduje prie staliuko, primenančio sekretorės stalą (spausdinimo mašinėlė, krūva antspaudų, popierių), sėdi jaunas vyrukas milicininko uniforma. Priėjęs prie jo, Joškė išsitraukia pasą ir paduodamas atverčia pirmą puslapį su savo nuotrauka.

27 Interjeras Diena Milicijos kamera

Milicininkas atrakina duris ir išleidžia Joškę iš kameros su grotuotu langeliu.

28 Interjeras Diena Milicijos viršininko kabinetas

Jaunas milicininkas atveda Joškę į milicijos viršininko kabinetą. Čia gana garsiai groja radijas, pakili darbo dienos atmosfera, kontrastas visai tai tylai, kuri supo Joškę nuo pat išvykimo iš Šiaulių turgaus. Ir tai jį optimistiškai nuteikia. Kabinete jį džiaugsmingai pasitinka pusamžis uniformuotas vyras, užveria pirmajam milicininkui prieš pat nosį duris, sodina Joškę į kėdę priešais save ir paduoda iš po stalo ištrauktą Joškės lagaminėlį.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Josifas Jankelevičius. Matote, mes jus pažįstame.

Milicijos viršininkas sėdasi ir niūniuodamas pritaria per radiją transliuojamai dainai. Joškė pamalonintas šypteli.

JOŠKĖ

Jei kokia mašina važiuotų...

MILICIJOS VIRŠININKAS

Jei visos mašinos važiuotų (džiaugsmingai kalba niūniuodamas), Jankelevičius neišvažiuotų.

Pasidėjęs ant stalo Joškės pasą, kuičiasi stalčiuje. Staiga pakelia akis į išsigandusį Joškę.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Važiuotų – neišvažiuotų (nusikvatoja džiaugdamosis savo atradimu). Važiuotų, neišvažiuotų. Viskas gerai, Jankelevičiau (įbeda akis į Joškės pasą kažką rašydamas), jūs liekate čia (melodingai priduria ir padeda tašką). Ūkičia.

Joškė žvelgia į niūniuojantį po nosimi milicijos viršininką, kuris sprendžia jo likimą, į jį patį beveik nekreipdamas dėmesio.

JOŠKĖ

Aš negaliu. Vilniuje laukia...

Bet viršininkas jį nutraukia ta pačia daininga intonacija.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Vilniuje vilkas kaukia. Staugia (pataiso pats save). *Su Vilniumi, Jankelevičiau, baigta* (priduria nepakeldamas akių, pūsdamas į antspaudą, ištrauktą iš stalčiaus). *Jūs liekate čia. Nakčia. Delčia* (pamąsto, kuris žodis geriau tiktų). *Nakčia* (pakartoja ir užantspauduoja pasą). *Josifai Jankelevičiau, jūs priimtas į darbą rusų kalbos mokytoju* (išrėžia kalbą atsistojęs, laikydamas ištiestą Joškės pasą). *Ir priregistruotas senuoju jūsų tėvų adresu. Sveikinu grįžus* (paduoda Joškei pasą ir sau panosėję toliau niūniuoja). *Myžus, pasiryžus.*

29 Eksterjeras Diena Namų kiemas

Viršininkas, atvedęs Joškę prie Daugėlos namo durų, energingai pabeldžia.

DAUGĖLA

Kas?

Anapus lango išnyra Daugėlos galva.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Daryk (šiurkščiai sako ir ploja delnu į duris). *Gyvens pas tave. Name.*

Milicijos viršininkas samoksliskai mirteli Joškei, bet šis neatsako.

30 Interjeras Diena Namai. Virtuvė

Daugėla atidaro duris ir, prisiplojęs prie jų, praleidžia įeinančius milicijos viršininką ir Joškę, nešinę lagaminėliu.

Prie durų, kurias rytą tylomis privėrė Daugėla, prisiplojusi stovi Janė vienais naktiniais, dengiančiais tik pusę šlaunų, ir laikosi rankenos, tarsi būtų pasiruošusi trauktis į tą už jos esantį kambarį. Joškė, atsidūręs viršininkui už nugaros, pasinaudoja proga ir, sutikęs Janės žvilgsnį, delnu užsidengia lūpas – atseit neišdaviau. Janė paleidžia rankeną ir lėtai palei sieną nuslenka nuo durų. Po stalu tyliai urzgia Margė.

Viršininkas eina prie greta Janės esančių durų, bet staiga, pažiūrėjęs į pusnuogę Janę ir susigėdęs, apsigalvoja ir praveria duris į kitą kambarį, įkiša galvą, apsižvalgo ir vėl uždaro.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Apgyvendinsi draugą mokytoją. Mokykla tau mokės. Jei reikės.

Tardamas paskutinius žodžius milicijos viršininkas prieina prie Joškės ir paspaudžia jam ranką. Prie durų dar stabteli, nužvelgia Daugėlą, paskui ir Janę ir išeina.

Joškė mato, kaip iš lėto veriasi greta Janės esančios durys. Jose basas, vienais apatiniais stovi Vladas ir po pažastimi laiko suspaudęs šautuvą. Šautuvo vamzdis, nuleistas į grindis, pakyla ir sustoja ties Joške, tačiau Vlado ranka šautuvą pri-

laiko ne ties gaiduku, o ties vamzdžiu. Vladas grēsmingai pasisveikina, jo intonācijas nežada Joškei nieko gero.

VLADAS

Labas rytas, Joooo...

Joškē neatsako. Tebelaikydams šautuvā po pažastimi, Vladas prieina prie stalo, persisvērēs per jī dairosi pro langā ir sugrižta ī Janēs kambari.

VLADAS

Mes tyliai gyvenom, atmeni, Joške (kalba iš Janēs kambario).

Joškē prieina prie linguojančio Daugēlos, ībedusio ī stiklinē žvilgsnī.

JOŠKĒ

Padėkit išvažiuoti.

Bet Daugēla net nepakelia ī Joškē akių.

VLADAS

Vienas aš triuuuuk, kad per daug nuoboooo nebūtų (kalba rengdamasis Janēs kambaryje).

Joškē tuo pat maldaujamu žvilgsniu pažvelgia ī tarpdury stovinčią Janę. Ši nieko neatsako.

VLADAS

Tebūnie, kaip jie nooori. Tu liksi, Joooo (kalba toliau iš Janēs kambario). Jie nori, kad būtum jų, o tu – miiiii. Nenooo? Norėsi (išeina iš kambario vienomis kojineimis, nešdamasis rankoje kerzinius batus). Mačiau pro raktoooo (ištęsia paskutinį žodį skausmingai maudamasis bato) skylutę (stukteli bato padu ī grindis, kad koja iki galo įlistų ī batą). Ir todėl tu dar ggggyvas. Tu dirbsi, Joooo. Mums dirbsi. Kol paskutinis ruuuuusas išneš kudašį iš Lielietuvos (grēsmingai užbaigia pakeldamas akis ī Joškę ir vėl stukteli kitu batu ī grindis).

31 Interjeras Diena Namai. Joškės kambarelis

Tarsi Vlado bato stuktelėjimo ī grindis tēsinsys užsiverdamos trinkteli mažojo kambarelio durys, ir Joškē lieka jame stovėti vienas, viena ranka laikydamas žibalinę lempą, kita – savo lagaminėlį. Durims užsidarius prasideda visiškos tylos epizodas.

32 Interjeras Rytas Namai. Joškės kambarelis

Kitos dienos rytas. Prasiveria durys, įleisdamos ī kambarelį šviesos. Daugēla iš tarpdurio kažkā sako Joškei, bet žodžių negirdėti. Priėjęs prie stalo, pripildo žibalinę lempą žibalo ir uždegęs degtuką ją ižiebia. Prikiša Joškei prie veido ir vėl kažkā sako, bet jo žodžiai prasmenga tyloje. Joškē guli su drabužiais, atmerktomis akimis, susidėjęs po galva rankas.

33 Interjeras Vakaras Namai. Joškės kambarėlis

Miegantis Joškė pabunda kažkam vėl pravėrus kambarėlio duris. Tarpdury jis pamato Vlodo veidą. Akimirka pastovėjęs stebėdamas Joškę, Vladas uždaro duris.

34 Interjeras Diena Namai. Joškės kambarėlis

Joškės sapnas. Joškė atsikelia iš lovos, pamato, kad žibalinė lempa baigia užgesti, apsirengia ir išeina iš savo kambarėlio. Virtuvėje padengtas stalas.

JOŠKĖ

Mama?

Prie stalo sėdi Joškės tėvai, Daugėla, Janė, visi kviečia Joškę sėsti šalia, bet Joškė mandagiai linktelėjęs išeina.

35 Eksterjeras Diena Ūkščių gatvė

Lauke spigina saulė. Gatvėje Joškę pasitinka milicijos viršininkas ir iš šiaulių jį atvežęs enkavedistų vadas, kiekvienas siūlo eiti kartu su juo, tempia į savo pusę. Prie Daugėlos namų gatvėje stovi du tarnybiniai džipai. Tuo metu privažiuoja dar vienas džipas ir Joškė pamato už vairo sėdintį Danką Varšavskį. Atsikrato milicijos vado ir enkavedisto, kurie vis dar bando jį tempti kiekvienas į savo džipą, ir sėda į Dankos automobilį.

Danka pajuda dideliu greičiu, Joškė bando jį šnekinti, tačiau Danka težiūri į kelią, į Joškės pusę nė nepažvelgia. Gatvės gale matyti ant stulpų pakarti šeši partizanai. Kol automobilis prie jų artėja, vienas pakaruoklių iš lėto sukasi veidu į gatvę. Važiuojant pro kartuves, Joškė išvysta atsigręžiantį Vlodo veidą ir jo rankas su nutaikytu į juos automatu. Iš automato spynos pasipila iššautų kulų tūtelės, nors šūvių negirdėti. Prisiplojęs prie sėdynės Joškė mato, kaip pasrūva krauju Dankos veidas, šūviai jį darto vis labiau, daro nebeatpažįstamą, tačiau Danka lyg niekur nieko toliau žiūri į kelią priešais save ir lekia dideliu greičiu.

36 Interjeras Rytas Namai. Joškės kambarėlis

Joškė surinka ir atsimerkia. Jis guli toje pat lovoje, atsidaro kambario durys ir pasirodo susirūpinęs Daugėlos veidas.

Daugėla nusišypso ir kilstelėjęs galvą, nežiūrėdamas į Joškę sušunka Janei.

DAUGĖLA

Denk stalą trims.

37 Interjeras Rytas Namai. Virtuvė

Daugėla, Joškė ir Janė pusryčiauja tylomis. Joškė nedrąsiai žvilgčioja į Janę. Ši neliečia savo maisto, dairosi pro langą.

DAUGĖLA

Valgyk (Janei). Brangiausias palauks.

Janė staigiu judesiu atsistoja nuo stalo, paima savo lėkštę, sukrato jos turinį atgal į puodą, nusirišusi skarą apriša ją puodą ir, pikta dėbteklėjusi į vyrus, su puodu išbėga pro duris. Joškė pro langą nulydi ją akimis.

DAUGĖLA

Kalė (įsiutęs numeta ant stalo savo šakutę). Josele, ką man daryti (staiga praskysta). Bet kuris Ūkičių šuo geresnis už tokį jaunikį (vėl įsiunta, bet neilgam). Visus aš juos myliu, Joške. Komunistai, fašistai... Aš tik noriu ramiai gyventi, Josele. Ramiai. Jei ponas Leiblas ir ponia Bronislava būtų gyvi, jie paklaustų Joškės: vaikeli, kodėl tu čia sugrįžai? Joške, bėk (vėl įsiplieskia). Bėk. Tas žvėris visus mus sukiš į kapą.

38 Eksterjeras Diena Namų kiemas

Kažkas iš toli pro žiūroną stebi, kaip Joškė su Daugėla taiso čerpių stogą. Daugėlai iš rankų išslysta plaktukas. Jį gaudydamas jis pats vos nenulekia žemyn. Joškė sulaiko jį už peties. Atsitokėjęs Daugėla atsiremia į stogą ir žvelgia į miškus tolu-moje. Jo žvilgsnis, užkliuvęs už žiūrono, darosi išgąstingas.

39 Interjeras Diena Namai. Joškės kambarėlis

Joškė sėdi savo kambarėlyje ir baugiai dairydamasis į duris rašo: „Ištrauk mane iš čia...“ Įdeda laišką į voką, užklijuoja ir užrašo adresą: „Danilui Varšavskiui, Vilnius, Stalino pr.12“.

40 Eksterjeras Vakaras Ganykla

Pro žiūroną kažkas stebi, kaip ganykloje, ten, kur buvo sušaudyti žydai, Joškė su Daugėla kala iš metalinių kuoliukų tvorelę. Kai ši beveik baigta, Joškė, paėmęs grėblį, lygina žemėje įspaustus gyvulių pėdsakus. Pamato gatvę važiuojantį juoda džipą, tokį pat, koks stovėjo prie Dankos namų Vilniuje. Džipas lėtai pravažiuoja, automobilyje sėdintis keleivis nužvelgia Daugėlos namą, ir Joškei smilkteli, jog tai Danką. Jis meta grėblį ir išbėga į gatvę (vaizdas priartėja).

JOŠKĖ

Varšavski, Varšavski.

Pasiveja automobilį ir tranko delnu į užpakalinio lango stiklą. Automobilis sustoja. Įsibėgėjęs Joškė pribėga prie keleivio durelių.

JOŠKĖ

Danka

Joškė uždusęs, bet laimingas. Atvėręs stiklą, tariamasis draugas Varšavskis pažvelgia į Joškę. Joškė atpažįsta Šiauliuose sutiktą enkavedistų vadą. Suglumęs pradeda trauktis atbulas nuo automobilio.

41 Eksterjeras Diena Ūkščių gatvė

Žiūronas seka gatve einančią Janę. Nuslysta į jos pilvą, sugrižta prie veido. Janė pasuka į savo kiemą, žiūronas paleidžia ją ir ima stebėti, kaip Daugėla ir Joškė pjūklų dviem rankenom kieme pjauna malkas. Daugėla pakelia akis žiūrono link, paleidžia savąjį pjūklo galą, ir Joškė kurį laiką pjauna vienas, kol pjūklas įstringa medyje. Daugėla išsišiepia ir visiškai jo dirbtinės šypsenos neatitinkančiu tonu sako.

DAUGĖLA

Įleido šaknis, padla (pamato nustebusį Joškės žvilgsnį). Ne tu. Anas.

Daugėla smarkiai, su įtūžiu patraukia pjūklą į save. Šis garsiai perskrodžia medį.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Jankelevičiau.

Joškė ir Daugėla, pakėlę akis nuo pjūklo, pamato gatvėje automobilio dureles pravėrusį milicijos viršininką.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Pusę trijų pas mane.

Tai pasakęs jis garsiai užtrenkia dureles.

42 Interjeras Diena Milicijos viršininko kabinetas

MILICIJOS VIRŠININKAS

Kiek jums metų – verpetų, Jankelevičiau?

JOŠKĖ

Devyniolika.

Juodu sėdi vienas priešais kitą, skiriami popieriais nukloto stalo.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Daug. Pakankamai, kad nustotumėt žaisti slėpynių.

Joškė nieko jam neatsako.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Mes žinome, kad Vladas...

JOŠKĖ

Aš nepažįstu Vlado.

Milicijos viršininkas susierzina. Nervingai užgesina cigaretę, atsistoja, paima peleninę į ranką.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Vadinasi, Vlado – šokolado jūs nepažįstat (artėja prie Joškės). Vlado, kuris pasakė „šitą žydą aš saugau“ (stovi už sėdinčio Joškės ir padeda prieš jį vieną nuorūką). Užmarštis? Galimas daiktas, dar buvot vaikai. Šaunuolis, neišdavėt Fišeriui draugo. Bet gal pažįstate Vladą, kuris lankosi Daugėlos namuose (deda kitą nuorūką prieš Joškę)? Jaunas devyniolikos metų žmogus miega kietai, iš kur jis girdės, kas ten lankosi naktį. Banditas Vladas, kuris skelbiasi kovojąs už laisvą Lietuvą, jums, žinoma, taip pat negirdėtas. Į miestelį nevaikštot, kalbų nesiklausot. Bet gal pažįstate (padeda prieš Joškę peleninę su rūkstančia paskutine nuorūką) paprastą vaikinuką Vladą. Buvo karas, ir jis pykšteležio trisdešimt šešis žydus, tarp jų, sako, buvo ir jūsų tėvai, bet kas jums tėvai, spjaut, buvo ir nėra. Tai ar pažįstate Vladą, ar pažįstate Vladą?! Vladą?! (Šaukia)

43 Interjeras Rytas Namai. Joškės kambarėlis

JOŠKĖ

Taip.

Joškė pašoka iš patalo. Tyliai prasiveria kambario durys, Daugėla, pamatęs lovoje sėdintį Joškę, šypteli jam.

DAUGĖLA

Pusryčiauti, Josele.

44 Interjeras Rytas Namai. Virtuvė

Išeidamas iš savo kambarėlio, Joškė mato, kaip Janė supila pusryčius į puodą, apriša skara ir, nė nepažvelgusi į jį, išeina pro duris. Joškė lėtai prisiartina prie stalo, sėdasi, paima į ranką peilį, grėsmingai pažvelgia į už stalo sėdintį Daugėlą. Šis taip pat žiūri į jį, lyg nujausdamas ką negera. Staiga Joškė pašoka nuo kėdės, bet Daugėla taip pat suspėja atsistoti, traukiasi nuo Joškės atbulas, sugraibo sau už nugaros kambario durų rankeną ir, pravėręs jas, dingsta kambaryje. Joškė bando atidaryti duris, bet Daugėla jas stipriai laiko iš vidaus.

DAUGĖLA

Josele, nurimk (rėkia iš kambario).

Joškė trenkia virtuviniu peiliu į duris.

JOŠKĖ
Ar tai jis?

DAUGĖLA
Nurimk, Josele.

JOŠKĖ
Kodėl nesakei, kad tai jis (tranko toliau peiliu)?

DAUGĖLA
Jis užmuš, užmuš tave, Joške. Bijos ir užmuš. Josele, nurimk. Neparodyk jam, kad žinai.

45 Interjeras Vakaras Namai. Joškės kambarėlis

Joškė savo kambarėlyje nervingai atsidaro lagaminėlį. Ištraukia maišą ir praskleidęs sutrinka, neaptikęs Dankos dovanoto pistoleto.

46 Eksterjeras Vakaras Ūkščių gatvė

Joškė eina miestelio gatve, pasistatęs lietpalčio apykaklę, kartkartėmis apsidairydama, ar jo niekas nestebi. Prieina milicijos duris, skubomis nuspaudžia durų rankeną ir nustemba, kad durys užrakintos. Tyliai pabeldžia. Niekas neatsiliepia. Eina toliau žvalgydamasis pro tamsius grotuotus milicijos pastato langus. Išgirdęs balsus, prie pastato kampo sustoja. Iškišęs galvą už kampo mato sunkvežimį, kuriame stovi kareivis ir iš krūvos ginklų po vieną dalija prie sunkvežimio prieinantiems kariams. Joškė atšlyja ir skubomis apsisukęs jau nori eiti atgal, tačiau į kažką atsitrenkia. Išvysta priešais stovintį enkavedistų vadą, atvežusį jį iš Šiaulių.

JOŠKĖ
Atsiprašau.

Apėjęs enkavedistų vadą, Joškė nuskuba namo. Enkavedistas atsisuka ir žvelgia į Joškę, kol šis dingsta jam iš akių.

47 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Joškė įeina į savo kiemą, ieško kišenėje raktų ir vos juos ištraukęs pajunta, kaip kažkas užmeta jam ant galvos maišą ir suriša ant kaklo. Į kitą maišą įkiša besispardančio Joškės kojas ir pakelia nuo žemės. Vyrai, horizontaliai laikydami maišais apmautą Joškę, pasileidžia tvarto link.

Joškė maišuose dažnai ir garsiai šnopoja.

48 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Sušilę vyrai įneša Joškę pro duris, pastato ant kojų ir išlaisvina iš maišų. Joškė stovi nedrįsdamas atsimerkti. Vienas iš partizanų nuvalo jam nuo galvos maišo paliktas šiukšles. Pagaliau Joškė atsimerkia. Virtuvėje išvysta padengtą stalą. Prie jo sėdi apie penkiolika žmonių.

VLADAS

Mmmmuzika.

Kažkas paleidžia į darbą akordeoną. Vladas šokdina Janę, juodu sukasi apie vis dar žado neatgaunanti Joškę.

VLADAS

Čia ji, Joške. Kviesk ir žžžžydą, man saaaaa. Vestuvės. Atleisk, kad taip paaaaajuokavom.

49 Interjeras Naktis Namai. Virtuvė

Joškė sėdi kiek toliau nuo stalo, už kelių partizanų nugarų. Kartkartėm žvilgčioja pro langą, kur vieną papirosą po kito rūko sargybą einantis Daugėla. Partizanai siunčia per rankas kelias taureles ir dainuoja partizaniškas dainas. Kai vienas iš partizanų ruošiasi užtraukti naują dainą, Vladas jį sustabdo.

VLADAS

Dabar Janė.

Ši kiek sutrinka, bet, išgirdusi pritarimo šurmulį ir visiems nutilus, uždainuoja. Joškė klausosi jos gražaus aukšto balso. Akimirka pažvelgia į veidrodį ir jame susiduria su tiriamu Vlado žvilgsniu.

50 Interjeras Diena Namai. Virtuvė

1943 metai. Vladas pasitraukia nuo veidrodžio ir po akimirkos vėl pasirodo jame atjaunėjęs. Prie to paties veidrodžio susirišusi plaukus Joškės motina dažosi lūpas. Prie jos stovi Margė. Kalė, išvydusi save veidrodyje, aploja savo atvaizdą.

VLADAS

Ponia Broooonislava (ragina).

Joškės motina akimirka žvilgteli į Vladą ir toliau neskubėdama dažosi.

VLADAS

Ponia Brooooo...(pakelia balsą).

Prisiartinęs Vladas bando jėga atimti iš jos lūpdažį. Lūpdažis perbraukia ilgą raudoną juostą poniai Bronislavai per skruostą. Ji atsisuka ir atsivėdėjusi trenkia Vladui antausį. Vladas

staiga lyg susigėsta, nuspįjauna ir išbėga į kiemą. Ponia Bronislava veidrodyje mato, kaip prasiveria durys ir jose pasirodo ginkluotas vokiečių kareivis.

51 Eksterjeras Diena Ganykla

Trisdešimt šeši miestelio žydai stovi ganyklos pakraštyje prieš pat Daugėlos namus. Žiūrėti egzekucijos susirinkęs visas miestelis, net keletas vaikų smalsiai laukia įsikorę į artimiausius medžius. Šeši vyrai stoviniuoja atsirėmę į savo šautuvus. Du uniformuoti esesinininkai stovi prie jų, vienas rašo į storą sąsiuvinį, kitas stebi žydus. Vienas iš ginkluotų lietuvių diktuoja pirmajam esesinininkui žydų pavardes, atsisukdamas į juos ir keliais žodžiais kiekvieną apibūdindamas darkyta vokiečių kalba. Joškės motina su tuo pačiu lūpdažio brūkšniu ant skruosto žvelgia tiesiai prieš save į langą, pro kurį, praskleidęs užuolaidą, ją stebi Daugėla.

Vladas stovi tarp kitų baudžiamąjo būrio vyrų. Jį pila prakaitas. Vokiečių karininkas duoda komandą šauti. Visiems iššovus Vladas neiššauna. Jis baugiai apsidairo. Duodama komanda antram šūviui. Ir Vladas sukandęs dantis nuspaudžia šautuvo gaiduką.

52 Interjeras Naktis Namai. Virtuvė

1945 metai. Išgirdęs šūvius, Joškė pabunda kėdėje prie stalo. Kambarį likę buvusios puotos ženklai, bet žmonių – tik du: Daugėla, iš paskutiniųjų mėginantis sulaikyti norinčią ištrūkti Janę.

DAUGĖLA

Laikyk (Joškei).

Janei galiausiai pavyksta ištrūkti iš tėvo, ir Joškė menkai tesusigaudymas pribėga prie Janės, jau rakinančios laukujes duris.

53 Eksterjeras Naktis Miškas

Vladas miške skubomis prisega Margei pavadi ir pririša prie medžio. Paskui išsitraukęs virvę apvynioja jai snukį, kojas ir apdeda šakomis. Pats tolsta mišku.

Miške šūviai ir riksmas dviem kalbomis: lietuvių ir rusų.

54 Interjeras Naktis Namai. Virtuvė

Joškė laiko Janę glėbyje ir klausiamai žiūri į Daugėlą, tačiau šis tik uždusęs atsisėda prie stalo ir tyliai kartoja.

DAUGĖLA

Laikyk.

Janė isteriškai tampo Joškę už plaukų, daužo per veidą, ir Joškė, saugodamasis jos smūgių, tačiau nepaleisdamas, įsikniaubia veidu jai į krūtinę. Tolumoje aidi šūviai. Joškei jie sumišę su Janės dainavimu, girdėtu prieš užmiegant.

55 Eksterjeras Naktis Miškas

Vladas skubomis per šakas kariasi į medžio viršūnę, nekreipdamas dėmesio į ligi kraujo subraižytas rankas. Medžio viršūnėje atsisega diržą ir prisiriša juo prie kamieno.

56 Interjeras Naktis Namai. Janės kambarys

Daugėla, stipriai prispaudęs prie čiužinio lovoje gulinės Janės rankas, atsainiai ją ramina.

DAUGĖLA

TXX.

Joškė knisiasi vaistų stalčiuje, ištraukia tabletes, perskaito pavadinimus ir meta jas vėl atgal į bendrą krūvą.

57 Eksterjeras Rytas Miškas

Mišku eina būrys kareivių, išsirikiavę per penketą metrų vienas nuo kito. Praeina pro Margę jos nepastebėję, ši baimingai dirsčioja į juos iš po šakų.

Būrys šukuoja mišką toliau. Artėja prie miško pakraščio, praeina pro aukštą pušį, nepastebėję po ją žolėje prikapsėjusio kraujo. Vaizdas kyla medžio kamieniu aukštin, iki viršūnės, kurioje, prisirišęs diržu prie kamieno, praeinančius rusus stebi sužeistas Vladas. Viena jo koja kraujuoja, ranką jis laiko taip, kad nė vienas kraujo lašas nenukristų žemyn ir jo neišduotų. Kai į ranką prisirenka kraujo, Vladas prineša ją drebančią prie burnos ir išgeria kraują. Paskui vėl gauda lašus.

58 Eksterjeras Diena Ūkščių gatvė

Iš lėto gatvė važiuoja keli vežimai nukautų partizanų, apsupti enkavedistų ir kareivių. Vežimų gale – juodas džipas. Gatvės pakraščiais išsirikiavęs kone visas kaimas. Moterys rauda, viena pagyvenusi moteriškė staiga puola nuo gatvės pakraščio, prasiibrauna pro kareivius ir sugriebia persvertą per vežimo kraštą savo nukauto sūnaus ranką. Kareiviai bando nutempti moterį nuo vežimo, tačiau ji taip stipriai įsikibusi į sūnų, kad šio lavonas tempiant ją šalin išvirsta iš vežimo. Procesija sustoja, ir priėjęs prie moters enkavedistų vadas rodo kareiviams, kaip tokiais atvejais elgtis. Stveria moterį už plaukų ir nubloškia ant grindinio.

59 Interjeras Diena Namai

Janė, suėmusi ant kaklo kabantį kryželį, brauko juo per pagalvę, tarsi rašytų Dievui laišką. Jos akyse – visiška neviltis ir tuštuma.

Atsidaro laukujės durys, įeina Daugėla, nusimeta švarką, spiria koja į Joškės kambarėlio duris.

DAUGĖLA

Tai išdavei, padla, Josele.

JOŠKĖ

Neiš... (iš savo kambarėlio).

DAUGĖLA

Vladui papasakosi. Nepagavo.

Pagyvėjusi Janė pabučiuoja kryželį ir įsikiša jį sau už marškinų.

60 Eksterjeras Rytas Ūkščių gatvė

Joškė su savo lagaminėliu skubomis eina miestelio gatve. Lyja, tad pasistatęs lietpalčio apykaklę jis prieina prie gatvėje stovinčios dėžės, ant kurios užrašyta: „Pošta“. Laukia prie jos, žvilgčioja į laikrodį. Pagaliau pamato gatve atvažiuojantį pašto automobilį. Įmeta laišką, ant kurio užrašyta: „Danielui Varšavskiui, Vilnius...“ ir nueidamas kelis kartus dar atsisuka pažiūrėti, kaip pašto automobilio vairuotojas iškrato dėžės turinį į maišą ir sugrižta į automobilį. Pašto automobilis pravažiuoja miestelio gatve pro Joškę ir dingsta už posūkio. Priėjęs mokyklą, Joškė žvilgteli į kitą gatvės pusę, ten prie milicijos durų sustojęs pašto automobilis. Išėjęs milicijos viršininkas apsieičia su paštininku krūvelėmis laiškų, atiduodamas peržiūrėtus ir paimdamas naujus. Susidūręs su Joškės akimis, šypteli.

61 Interjeras Rytas Mokykla. Mokytojų kambarys

Koridoriais pereina žmogus, nešinas varpeliu, skelbiančiu pamokos pradžią. Mokytojos, paėmusios sąsiuvinį krūveles, skirstosi po klases.

Jauna mokytoja, nešina gaubliu, išeidama lakuotu piršteliu koketiškai sukteli gaublį.

JAUNA MOKYTOJA

Geros jums dienos, Juozai. Jaudinatės?

JOŠKĖ

Truputėlį (dirbtinai šypteli).

JAUNA MOKYTOJA

Visiems būna pirmas kartas.

Ji sustabdo besisukantį gaublių. Pamerkia Joškei ir išeina iš mokytojų kambario. Joškė dar padelsia, pasiklauso, ar niekas neateina koridoriui, tada meta ant stalo savo popierius ir pakelia telefono ragelį.

JOŠKĖ

Prašom sujungti su Vilniumi.

TELEFONISTĖS BALSAS

Linija užimta.

JOŠKĖ

Prašau (maldauja).

Kuri laiką ragelyje tyla.

TELEFONISTĖS BALSAS

Kas ten pas jus iš pat ryto? Diktuokite numerį, man kava aušta.

Joškė skubomis iš už atlapo išsitraukia lapelį su Dankos adresu bei telefono numeriu ir diktuoja.

JOŠKĖ

Keturi, vienas, du, du, aštuoni.

TELEFONISTĖS BALSAS

Čia vyriausybini.

JOŠKĖ

Galimas daiktas.

Joškė išgirsta koridoriuje kažkieno žingsnius.

TELEFONISTĖS BALSAS

Ne galimas daiktas, o vyriausybini.

JOŠKĖ

Vyriausybini. Ar galit greičiau?

TELEFONISTĖS BALSAS

Jungiu. Kas ten pas jus, ČP?

JOŠKĖ

ČP.

TELEFONISTĖS BALSAS

Kalbėkite.

Ragelyje pasigirsta kitas moteriškas balsas.

SEKRETORĖ

CK propagandos skyrius klauso.

Girdimi žingsniai priartėja. Joškė nuleidžia ragelį, pasirengęs iškart padėti jį, jei koridoriumi einantis žmogus įžengs į kabinetą.

TELEFONISTĖS BALSAS

Kalbėkite.

SEKRETORĖS BALSAS

CK propagandos skyrius klauso.

TELEFONISTĖS BALSAS

Keistas kažkoks. „Greičiau greičiau...“ (apie Joškę). Ar lyja pas jus? (Sekretorei)

SEKRETORĖS BALSAS

Ryte palijo.

TELEFONISTĖS BALSAS

Pas mus dar dabar pila.

Žingsniai tolsta, ir Joškė prigludžia ragelį prie ausies.

JOŠKĖ

Alio, Vilnius?

TELEFONISTĖS BALSAS

Pabudo.

SEKRETORĖS BALSAS

CK propagandos...

JOŠKĖ

Man Dankos reikia.

SEKRETORĖS BALSAS

Tokių čia nėra. Jūs kur skambinat?

JOŠKĖ

Danilas Vašavskis. Draugas Danilas Varšavskis.

SEKRETORĖS BALSAS

Kas jo klausia?

JOŠKĖ

Joškė. Juozas Jankelevičius. Ūkščiai.

SEKRETORĖS BALSAS

Išvykęs draugas Varšavskis. Drauge, kaip ten jus, o kokių reikalų?

JOŠKĖ

Perduokit, kad skambino Juozas Jankelevičius iš Ūkščių labai svarbiu reikalu. Gal geriau Joškė. Danka supras.

SEKRETORĖS BALSAS

Koks tas reikalas, draugas, kaip ten jus?

JOŠKĖ

Joškė.

Joškė numeta ragelį, nes šikart žingsniai priartėja visai prie pat. Atsidaro durys ir į kabinetą įeina ta pati jaunutė mokytoja su gaubliu. Kurį laiką ji žvelgia į Joškę, paskui paleidžia iš rankų gaublį ir užsidengusi rankomis veidą ima isteriškai raudoti. Nulūžęs nuo koto gaublys nurieda į kambario kampą.

62 Interjeras Rytas Mokykla. Klasė

Rusų kalbos pamoka. Nedidelė klasė pilna vaikų, kai kuriuose suoluose jų sėdi net po keturis. Joškė stovi prieš klasę ir vadovauja žaidimui.

JOŠKĖ

Morė volnujetsa – ras.

Joškė iškelia į viršų rankas ir nuleidžia, imituodamas bangas, vaikai kartoja paskui ją.

63 Eksterjeras Rytas Ūkščių gatvė

Į Ūkščius įvažiuoja sunkvežimių kolona.

Prie mokyklos durų sustoja juodasis džipas, iš jo išlipa milicijos viršininkas ir Šiaulių enkavedistų vadas.

64 Interjeras Rytas Mokykla. Klasė

JOŠKĖ

Dar kartą. Morė volnujetsa – ras.

Joškė iškelia į viršų rankas ir nuleidžia. Šį kartą vaikai viską pakartoja daug tiksliau.

65 Eksterjeras Rytas Ūkščių gatvė

Prie gatvėje sustojusio sunkvežimio kareiviai deportuojamą šeimą ragina greičiau lipti į kėbulą. Mėto į sunkvežimį daiktus, kurių šie nespėja iškelti patys.

66 Interjeras Rytas Mokykla. Koridorius

Mokyklos koridoriu žingsniuoja milicijos viršininkas ir enkavedistų vadas.

67 Interjeras Rytas Mokykla. Klasė

JOŠKĖ

Morė volnujetsa – dva.

Joškė vėl iškelia į viršų rankas ir nuleidžia, vaikai pakartoja.

68 Eksterjeras Rytas Ūkščių gatvė

Sunkvežimis, prikimštas daiktų ir žmonių, siauroje Ūkščių gatvėje bando apsisukti.

69 Interjeras Rytas Mokykla. Koridorius

Koridoriu eina milicijos viršininkas ir enkavedistų vadas.

70 Interjeras Rytas Mokykla. Klasė

JOŠKĖ

Morė volnujetsa – tri (Joškė ir vaikai iškelia į viršų rankas). *Morskaja stichija zamri.*

Joškė ir vaikai sustingsta – kas kvailiau: kas ant vienos kojos, kas perkreipęs veidą, iškėlęs rankas į viršų. Klasės vaizdas – lyg sustabdytas kadras iš filmo apie beprotnamį. Tuo metu atsидaro durys ir Joškė, nekeisdamas veido minos, atsisuka į jas. Vaikai ir Joškė sutrikę žiūri į atėjusius, šie – į juos.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Trumpą pertraukėlę.

Atsistojęs prieš klasę, kurios dauguma dar išlaikę savo keisčiausias grimasas, milicijos viršininkas išsitraukia sąrašą ir ruošiasi skaityti, tačiau staiga kažką sumanęs paduoda sąrašą Joškei.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Draugas mokytojau, gal jūs...

Joškė, nudelbęs akis į žemę, tyliai skaito mokinių pavardes. Išgirdę savo pavardę, jie stojasi ir eina iš klasės.

JOŠKĖ

Gailevičius. Namų. Smolskis - namų, Mendzīgurskis - namų (žodį „namų“ jis kaskart taria vis netvirčiau). Cerauskas, Aleknavičiai Marija ir Jonas, Uvainis, Volodzka, Poška, Pabrėža, Budrius, Savickis, Tauskus, Mantvydas...

Daugiau nei pusė mokinių stojasi iš savo suolų ir eina pro Joškę.

71 Interjeras Diena Namai

Joškė pareina namų. Susiranda pakabą, kabina ant jos sušlapusį lietpaltį, pastveria nuo stalo atšalusią bulvę, įsideda ją į burną. Virtuvėje vaikšto Daugėla. Joškė, vis dar tebekramtydamas bulvę, jau žiojasi kažką sakyti, bet Daugėla pakelia nuo stalo lėkštę, iškrato ant stalo bulvės ir, perbraukęs per ją ranka, susibruka į lagaminą, kurio Joškė nebuvo pastebėjęs. Joškė bando sekioti Daugėlą po virtuvę, vis taikydamasis kažko paklausti, bet Daugėla kaskart išsisuka, prieina prie drabužių spintos, išsitraukia kailinę kepurę, pamato, kad ši suėsta kandžių, nusiima ją ir uždeda Joškei ant galvos. Joškė nerimau-damas nė nepastebi, kad dabar jau yra su kailine kepure. Daugėlai nulindus į savo kambarį, Joškė pasibeldžia į Janės kambario duris, niekas jo nepakviečia, tad jis be kvietimo jas praveria. Janė dėbteli į jį neišraiškingu žvilgsniu ir toliau kraunasi į moterišką lagaminėlį savo apatinius, nesidrovėdama Joškės timpteli už skirtingų petnešėlių ir sulanksčiusi deda į lagaminą. Paskui pasilenkia po lova, išsitraukia keletą apdul-kėjusių lėlių bei kitą - mažesnę, tarsi vaikišką, lagaminėlį, kuriame jau buvo paruošti kūdikio daiktai: vystyklai, žindukai ir kita. Visa tai ji perkrauna į savo lagaminą. Uždaro jį, užsega ir bando pakelti, bet lagaminas jai pasirodo per sunkus, tada Joškė pribėgęs taikosi jai padėti, bet Janė sukaupia visas jėgas, kad nereikėtų prašyti pagalbos, prikandusi lūpą kilsteli lagaminą nuo žemės ir pro Joškę nuneša jį į virtuvę.

Daugėla serviruoja stalą. Išėmęs brangiausią stikliukų rinkinį dėlioja juos palei stalo kraštą. Rūpestingai pripildo stikliukus degtinės. Žvilgteli pro langą.

DAUGĖLA

Dukra, duonos.

Bet kai Janė ne tik nepasirodo, bet net ir neatsiliepia iš savo kambario, pats skubomis ima plonai raikyti duoną. Riekės Daugėlai pasirodo per storos, jis bando jas perpjauti dar per pusę, rankos dreba. Išėjusi iš kambario Janė pamato šį absurdišką stalo ruošimą, priėjusi išplėšia Daugėlai iš rankų peilį ir meta jį ant grindų, bet Daugėla ją šiurkštškai nustumia, pasilenkęs pasiima peilį, nuvalo jį rankove ir raiko duoną toliau.

Deda ant stalo šakutes, pamato, kad trūksta, atsidaro savo lagaminą ir, iškišęs ranką gilyn, rausiasi jame, kol ištraukia šakutę. Papučia ją, paskui perbraukia rankove, padeda prie vieno iš stikliukų, nužvelgia savo kūrinį (padengtą stalą), sukeičia šakutes, perbrauktąją rankove pasiimdamas sau ir atsisėda laukti. Sėdėdamas dar išlygina stikliukus, kad būtų vienoje eilėje, ir vėl laukia.

72 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Beldimas į laukujes duris. Joškė išeina iš savo kambario ir klausiamai žvelgia į sėdintį prie stalo Daugėlą. Šis kvailai šypsodamasis iš pradžių papurto galvą, paskui linkteli, vėl papurto. Joškė atidaro duris.

Energingai įeina milicijos viršininkas, enkavedistų vadas ir eilinis kareivis.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Daugėla, Daugėlaitė (skaito iš popieriaus). Berite, podymajte.

Parodo Daugėlai ranka į jo daiktus, paskui atsisuka į Joškę.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Čia Jankėlevičius (pasako lyg sau, lyg enkavedistui).

Enkavedistas idėmiau nužvelgia Joškę nei prie stalo sėdintį Daugėlą. Joškė linkteli, tarsi norėdamas pasisveikinti. Enkavedistas ne iškart, tačiau atsako jam tuo pačiu. Daugėla bando pakviesti juos visus prie stalo, tačiau kalba užsikerta, ir jis tik lieka sėdėti plačiai išskėtęs rankas. Milicijos viršininkas nekreipia dėmesio į Daugėlos kvietimą.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Daugėlaitė – kalaitė. Kur?

Joškės akys baugiai pradeda lakstyti po kambarį, akivaizdu, kad tokio įvykių posūkio jis nesitikėjo.

JOŠKĖ

Draugas viršininke...

MILICIJOS VIRŠININKAS

Visi kalti. Ir važiuos, kur medžiai balti.

Daugėla parodo dešinę ranką į Janės duris. Tuo metu antrame plane enkavedistas rodo eiliniam kareiviui komodą su veidrodžiu. Perbraukia ranka per veidrodžio rėmą.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Ažuolas?

KAREIVIS

Antikvariatas (žinovo tonu).

ENKAVEDISTŲ VADAS

Kiek už tokį...?

KAREIVIS

Žinovo reikia.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Pažįsti ką nors?

Eilinis trukteli pečiais.

MILICIJOS VADAS

Daugėlaitė. Janina – kalina.

Atidaręs Janės kambario duris ir radęs ją ten, jis pasižymi savo popieriuose pliusiuką. Paskui paleidęs durų rankeną galvos mostu liepia Janei ateiti.

Šios abi scenos vyksta visiškoje ramybėje, tarsi tiek vieniems, tiek kitiems tai būtų kasdienybė.

ENKAVEDISTŲ VADAS

Perdažyti reikėtų (apie veidrodžio rėmus).

KAREIVIS

Lakuot. Nušveist ir lakuot.

Sulig tais žodžiais pro pat enkavedisto krūtinę švysteli Daugėlos paleistas stikliukas. Kol juodu atsitokėja, Daugėla staiga pakyla nuo kėdės, žaibiškai stveria kėdę, ant kurios ką tik sėdėjo, ir, palinkęs į priekį, nusitaikęs į veidrodį, trenkia kėdės kojomis į stiklą. Veidrodis dūžta į šipulius ir, kareiviams dar nespėjus atsitokėti, Daugėla ta pačia kėde nužeria nuo lentynų visus indus.

73 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Lauke stovi milicijos viršininkas, enkavedistas ir eilinis. Pastarasis, išrovęs žolės kuokštą, valo nuo automato buožės Daugėlos kraują.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Toks ramus žmogus (apie Daugėlą).

KAREIVIS

Nervai.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Toks ramus...

Trijulė ramiai lūkuriuoja.

74 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Kiek atokiau nuo lango stovintis Daugėla, kuriam Janė apriša praskelta kaktą, stebi, kaip Joškė, pasivėdėjęs milicijos viršininką tolėliau nuo visų, energingai bando šiam kažką išaiškinti.

75 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

MILICIJOS VIRŠININKAS

Nėščia (nepatikliai)? Nuo tavęs (dar nepatikliau)?

Joškė linkteli.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Kad nėščia, dar galiu patikėti - linkėti...

JOŠKĖ

Patikėkite (maldauja).

Šypsena milicijos vado veide dingsta. Kurį laiką jis kažką įtemptai mąsto.

MILICIJOS VADAS

Patikėti? O mainais?

JOŠKĖ

Vaikas – mano (nervirtai). Palikite Janę.

Milicijos viršininkas garsiai nusikvatoja, atkreipdamas į save enkavedistų vado ir kareivių dėmesį. Kai šie nususuka, tyliai ištaria Joškei.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Gal.

Ir patraukia prie kitų, bet staiga stabteli ir atsisuka į Joškę.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Bet aš nepatikėjau.

76 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Daugėla pro langą stebi, kaip milicijos vadas prieina prie enkavedistų vado ir kareivių, juokdamasis kažką jiems papasakoja ir rodo į Joškę. Šis, stovėdamas atokiau, taip pat prisi-

verčia nusišypsoti. Eilinis nepadoriu judesiu Joškei rodo: išdulkinai mergą. Joškė, pusiau drovėdamasis, pusiau didžiulėdamasis šypteli: argi tai sunku. Eilinis parodo jam iškelta nykštį - atseit vyras.

Janė aprenčia Daugėlą, iduoda jam į rankas jo ryšulius ir lagaminus. kažkas pabaksnoja į langą, ir Daugėla pamato milicijos vado fizionomiją, raginančią paskubėti. Daugėla, jau apsilvilkęs išvažiuoti, apsidairo po kambarį, mato paliktą netvarką: sudaužytą veidrodį, iškultus indus. Iš kampo ištraukia šluotą ir ima lėtai viską tvarkyti, šluoti į krūvą, o vėliau rankomis krauti į šiukšlių maišą.

Enkavedistas neištveria ir duoda eiliniui ženklą atvesti Daugėlą. Eilinis įeina vidun, pastveria pasilenkusį Daugėlą už apykaklės ir atbulą ištempia lauk.

77 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Tik kieme pavyksta iš Daugėlos rankų atimti šluotą. Jį įsodina į sunkvežimio kėbulą, kuriame jau sėdi keletas žmonių, tarp jų ir geografijos mokytoja, koketiškai sukdavusi gaublių. Pakėlęs numestą šluotą, eilinis įmeta ją Daugėlai. Joškė atneša Daugėlos ryšulius, paduoda kareiviui, šis permeta juos per kėbulo bortą ir liepia vairuotojui važiuoti iš kiemo.

78 Eksterjeras Vakaras Fišerio namų kiemas

Keturiose - enkavedistų vadas, milicijos viršininkas, kareivis ir Joškė - sėdi ant suoliuko prieš namą, pasislėpę nuo lietaus pavėsinėje. Namo lange matyti sulenkti nuogi Janės keliai ir ties jais pasilenkęs daktaras Fišeris. Joškė išsitraukia amerikietišką cigarečių pakelį ir pasiūlo enkavedistų vadui.

JOŠKĖ

Quality.

Fišeris išeina į kiemą. Visi trys ant suoliuko sėdėję vyrai sutartinai atsistoja.

FIŠERIS

Dešimt savičių.

Fišerio žvilgsnis sustoja ties Joške. Joškė kvailai šypteli, pasitaiso marškinių apykaklę, kyšančią iš prasegto lietauspalčio atlapo. Enkavedistų vadas taip pat žvelgia į Joškę. Tuo metu pro duris išeina Janė, pamato visą šią sceną, trijų vyrų žvilgsnius, tyrinėjančius Joškę.

KAREIVIS

Nu molodiec. Etož nado...

Jis pliaukšteli Joškei per petį, Joškė nuo smūgio susvirduliuoja, bet šypsosi.

Janė, matydama visą šią sceną, ima isteriškai juoktis. Joškė sutrinka, žvelgia čia priekaištingai į ją, kad toji neišsiduotų, čia droviai šypsodamasis į vyrus.

ENKAVEDISTŲ VADAS

K čioru, išbraukit (šlykštėdamasis).

Nuo šių jo žodžių Janė ima dar labiau kvatoti.

79 Eksterjeras Diena Ūkščių gatvė

Joškė išeina iš mokyklos, lauکه pašalę, tad jis įsisupa į savo lietpalčio apykaklę ir skubomis žingsniuoja namo.

80 Interjeras Diena Namai. Virtuvė

Grižęs namo, pasikabina lietpaltį, eina nusiplauti rankų ir staiga pamato Margės dubenėlį su apkramtytu ėdalų.

JOŠKĖ

Jane.

Neramiai dairosi į Janės kambario duris, bet niekas neatsiliepia. Pasibeldžia į jos kambarį - nieko. Praveria duris - kambarys tuščias. Lauke išgirsta žingsnius ir pribėgęs prie lango pamato grįžtančią Janę.

81 Interjeras Vakaras Namai

Joškė sėdi savo kambarėlyje ir taiso vaikų sąsiuvinius. Virtuvėje kažkas barkšteli. Joškė neramiai pakelia galvą. Atveria duris, virtuvėje nieko nėra. Dėbteli į Margės dubenėlį ir pamato, kad šis pridėtas šviežio ėdalo. Joškė neramiai apsidairo virtuvėje. Grįžta. Vėl kažkokie garsai, Joškė pašoka, nueina į virtuvę, bet ir šikart nieko neranda. Tuomet užgesina virtuvėje šviesas ir, suvaidinęs, kad grįžo į savo kambarį, uždaręs duris lieka ten laukti tamsoje. Tačiau jokio garso. Priėjęs prie Janės durų tyliai jas praveria. Janė ramiai mieganti. Joškė kiek įmanoma tyliau uždaro Janės kambario duris, patikrina lauko duris, šios paliktos neužrakintos. Skubomis susiranda raktą ir kiek drebančiomis rankomis jas užrakina. Paskui paėmęs lentą užkiša ją už laukų durų rankenos, abu lentos galus atremia į sieną. Grįžta į virtuvę ir, pasiėmęs prie stalo stovėjusią taburetę, atsisėda prie pat laukų durų. Kiek drebančiomis rankomis išsitraukia cigaretę, prisidega ją ir skuba užgesinti degtuką. Rūko taip pat slėpdamas žariją.

82 Interjeras Naktis Namai. Virtuvė

Kažkas tyliai pabarbena į duris. Joškė pabunda ant tos pačios taburetės, prie laukųjų durų. Sėdi ir nedrįsta pajudėti. Dar keliskart pabarbena. Paklibina durų rankeną. Joškė tamsoje remiasi į duris, tarsi norėdamas jas savo nugara prilaikyti. Staiga virtuvės gilumoje pamato stovinčią Janę. Duris jau tranko ganėtinai garsiai. Janė tvirtu žingsniu prieina prie durų.

JANĖ

Vladai (susijaudinusi).

Bet Joškė atsistojęs užstoja jai kelią. Ji žiojasi rėkti, bet Joškė ranka užspaudžia jai burną, Janė bando ištrūkti iš jo, Joškė nepaleidžia, juodu grumdamiės pargriūva ant grindų. Janė pamažu nusileidžia, ir Joškė dėkingas pažvelgia į ją. Beldimas nutyla. Kieme, o vėliau gatvėje nutolsta žingsniai. Joškė atsistoja, bando padėti atsistoti ir Janei, bet ši nustumia jo ranką, atsistoja pati ir sugrįžta į kambarį. Joškė drebančiomis rankomis išsiima cigaretę ir įsideda tarp lūpų.

83 Eksterjeras Naktis Automobilis

Danka automobilyje prisidega degtuką ir užsirūko vieną iš tų pačių amerikietišκών cigarečių. Priekyje sėdi vairuotojas.

VAIRUOTOJAS

Išvažiuo?

DANKA

Čia kažkas ne taip (rūkydamas).

Greta jo ant užpakalinės sėdynės sėdi ginkluotas kareivis.

VAIRUOTOJAS

Ką darysim?

DANKA

Judam. Telefonu išsiaiškinsiu.

Vairuotojas užveda automobilio variklį ir lėtai išvažiuoja iš ūkščių.

84 Eksterjeras Diena Ūkščių gatvė

Joškė nešinas vadovėliais išeina iš mokyklos ir patraukia pagrindine miestelio gatve. Praeina pro milicijos pastatą. Kažkas jį pašaukia.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Jankelevičiau. Sekundę – fundę.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Nepatinka man jūsų istorija – auditorija, Jankelevičiau. Ir jiems nepatiktų.

Joškė tyli ir klausiamai žvelgia į milicijos viršininką. Šis traukia iš stalčiaus po vieną Dankai rašytus Joškės laiškus ir deda ant stalo.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Ir jiems nepatiktų. Ir jiems nepatiktų (kartoja lyg skaičiuodamas visus, kam nepatiktų Joškės istorija). *Ir jiems nepatiktų. Rašytojas Jankelevičius.*

Joškės veide šmėsteli susierzinimas. Jis pažvelgia į laiškus, paskui į milicijos viršininką, skubomis juos susirenka ir ruošiasi kilti. Bet milicijos viršininkas sustabdo jį gudriai šypsodamasis.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Vis dar miegat su ta?

JOŠKĖ

Kartais (šiurkščiai).

MILICIJOS VIRŠININKAS

Kartais – sutartais. Juozas miegojo, muzika grojo. Nepatikėjau, Jankelevičiau. Nei tada, nei dabar. Žinot, ką Fišeris sakė?

Joškė tyli.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Nėštumas dešimties savaitių. O jūs pas mus buvote tik septynias, Jankelevičiau (jo tonas iš žaismingo virsta grėsmingu). *Ir be Fišerio aš viską žinojau.*

Kurį laiką abudu tyli. Joškė neištvėręs nori kilti nuo stalo, bet milicijos viršininkas jį sustabdo.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Dar ne viskas, Jankelevičiau. Turite draugų ten aukštai (išima iš stalčiaus dar vieną Dankai rašytą Joškės laišką). *Danilas Varšavskis* (perskaito adresatą). *Jis mums skambino* (padaro pauzę, tirdamas Joškės reakciją). *Išvykti galite kad ir rytoj. Aš jam prižadėjau.*

Joškė nepatikliai žvelgia į milicijos viršininką.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Jūs laisvas.

Parodo Joškei ranka į duris, bet Joškė nesikelia, tuomet milicijos viršininkas patenkintas šypteli.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Tik kaipgi jūsų žmona ir vaikas, Jankelevičiau? Paliksite juos? Ir visi ims domėtis. Ir, žiūrėk, prisikas – įsikis, kad melavote, kad globojote liaudies priešę.

JOŠKĖ

Ko jums reikia?

Milicijos viršininkas lėtai atidaro stalčių, ištraukia revolverį ir, pasukęs būgnelį, padeda jį ant stalo.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Paslauga už paslaugą. Vladas. Padarykite tai. Ir mes kvit. Ne aš vienas jūsų prašau. Jūsų tėvai ir dar trisdešimt šeši prie ganyklos.

Joškė nedrąsiai pažvelgia į revolverį.

86 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Joškė sėdi viename stalo gale, Janė – kitame. Joškė sudeda įrankius į lėkštę, medžiagine servetėle nusišluosto lūpas, padeda servetėlę ir atsistoja nuo stalo.

JOŠKĖ

Ačiū. Labos nakties.

JANĖ

Labos nakties.

Ji taip pat atsistoja nuo stalo. Juodu prasilenkia daugiau nė nepažvelgę į kits kitą. Joškė nueina į savo kambarį, o Janė pasilenkia surinkti nuo stalo Joškės indų.

87 Eksterjeras Diena Namų kiemas

Joškė su Jane pjūklų dviem rankenomis pjauna malkas. Joškė žiūri į Janę, ši, palenkusi galvą, stengiasi išvengti Joškės žvilgsnio.

88 Eksterjeras Diena Miškas

Miško pakraštyje kažkas išilipęs į pušį pro žiūroną stebi Joškę ir Janę.

89 Eksterjeras Vakaras Namų kiemas

Joškė taiso išpuvusią tualetą sieną. Išplėšia senąsias lentas ir kala naujas.

90 Eksterjeras Vakaras Ūkščių gatvė

Kažkas pro žiūroną stebi gatvę einančią Janę. Žiūronas pri-traukia gerokai padidėjusį Janės pilvą, seka tik šią kūno dalį. Paskui nukrypsta į ryšulį Janės rankose.

91 Eksterjeras Vakarais Miškas

Vladas atitraukia nuo akių žiūroną, atsisega diržą, laikiusį jį prie medžio kamieno, ir šakomis leidžiasi žemyn. Atriša prie kito medžio pririštą Margę ir susilenkęs nušlubuoja į miško gilumą.

92 Eksterjeras Vakarais Namų kiemas

Joškė, baigęs taisyti išvietės stogą, mato su Marge grįžtančią Janę. Margė praeidama nedraugiškai dėbteli į jį.

93 Interjeras Žiema. Rytas Mokyklos klasė

Rusų kalbos pamoka. Už lango sninga. Joškė rašo ant lentos: „Мы не рабы“. Garsiai perskaito. Vaikai pakartoja.

94 Eksterjeras Rytas Miškas

Nėščia dideliu pilvu Janė stovi miške apsikabinusi Vladą. Vladas glosto jos pilvą.

95 Interjeras Rytas Mokyklos klasė

Joškė toliau rašo ant lentos: „рабы - не мы“. Garsiai perskaito. Vaikai pakartoja.

96 Eksterjeras Rytas Miškas

Vladas šlubuodamas eina mišku. Sustoja, apsidairo, pakelia žeminės dangtį ir lenda į vidų.

97 Interjeras Rytas Mokyklos klasė

„Мир - это счастье“, - užrašo Joškė po pirmais dviem užrašais. Perskaito, vaikai pakartoja.

98 Eksterjeras Diena Miškas

Janė išeina iš miško. Tolumoje matyti miestelis. Jai prasideda sąrėmiai, iš skausmo ji krenta ant sniego, vėl keliiasi, eina kančios iškreiptu veidu.

99 Interjeras Diena Mokyklos klasė

„Война - это rope“, - užrašo Joškė, perskaito, ir vaikai pakartoja.

100 Eksterjeras Rytas Miškas

Žeminėje dega žvakė. Vladas lėtai plėšia prie pūliuojančios kojos žaizdos prilipusių tvarstį. Nuo jo kvėpavimo kyla balti garai.

101 Interjeras Rytas Mokyklos klasė

Kažkas pabeldžia į kabineto duris. Joškė, lyg nujausdamas ką negerą, per pusę žodžio nutraukia skaitomą sakinį „Мы не...“ ir pasisuka į duris.

102 Eksterjeras Rytas Namų kiemas

Suprakaitavęs jis atbėga namo. Durys praviros. Prižiūrėta kieme Margė skalija ant kažko, esančio viduje.

JOŠKĖ

Ša, Marge.

Jis paslysta ant laiptų. Keliasi visas aplipęs sniegu ir įbėga į namus.

103 Interjeras Rytas Namai. Janės kambarys

Iš Janės kambario sklinda jos riksmas. Nenusivilkęs ir nenusiavęs Joškė bėga į kambarį, pamato gimdančią Janę ir tarp jos kojų palinkusį Fišerį. Dar vienas Janės riksmas, ir Fišerio rankose atsiduria rėkiantis kūdikis.

104 Eksterjeras Rytas Miškas

Tuo metu žeminėje Vladas šnypšdamas iš skausmo baigia atplėšti tvarstį.

105 Interjeras Naktis Namai

Joškė pabunda savo kambarėlyje girdėdamas vaiko riksmą ir Janės vaitojimus, tarp kurių išsprūsta neaiškiai tariamas vardas.

JANĖ

Vladai, Vladai.

Joškė uždega žibalinę lempą, jo kambarėlio durys praviros, vienais apatiniais išeiina iš kambario. Margė, gulėjusi prie jo lovos, taip pat pakyla eiti drauge su juo, bet Joškė uždaro ją savo kambarėlyje ir nubėga iki Janės kambario, kurio durys taip pat praviros. Janė, nusiklojusi antklodę, klieči. Prie jos lovos nugerta stiklinė vandens, švirkštas. Joškė prideda ranką jai prie pečių ir bando sustabdyti jos blaškymąsi lovoje, paskui, pasišviesdamas atsinešta žibalinę lempą, apžiūrinėja ant stalo išmėtytus vaistus. Radęs reikalingus, išlukštėna vieną tabletę ir sugirdo ją Janei. Janė kiek apimsta. Tuomet Joškė prieina prie vaiko lovelės, paima kūdikį ant rankų, prineša prie Janės lovos, atsisėda. Kita ranka kilsteli Janės pagalves, užtempia ant jų Janę taip, kad ji lovoje būtų pusiaugulom, greitomis atsmaukia Janės naktinių petnešėlių ir, apnuoginęs vieną krūtį, prikiša prie jos kūdikį. Paskui kiek drovėdamasis kilsteli krūtį ir įtaiko spenelį vaikui į burnytę. Žindomas vaikas rimsta.

106 Interjeras Naktis Namai. Virtuvė

Išeidamas iš Janės kambario, Joškė priveria duris, uždega virtuvėje šviesą. Apsižvalgo, nueina į savo kambariuką ir netru-

kus grįžta, atbulas tempdama į virtuvę savo metalinę lovą. Bando ją išprausti į kampa, esantį arčiausiai Janės miegamojo, bet lova pasirodo per plati. Tuomet atitempia lovą ten, kur stovi komoda su išdaužtu veidrodžiu. Atitraukia komodą nuo sienos, ir pats išispraudęs į tarpą nustumia baldą per visą virtuvę ten, kur pirma bandė išprausti lovą. Tada grįžta prie lovos ir stumdama ją į buvusios komodos vietą staiga pamato ant sienos raudoną lūpdažio užrašą: „Josele... 1943 09 15. Mama“. Joškė sukniumba ant lovos, užsidengia pagalve veidą, priglausdama ją prie užrašo ir šitaip jį uždengdama. Kukčiojimas tik matyti, jo negirdėti.

Janės kambaryje tyliai pravirksta vaikas, pamažu vaiko bliovimas eina garsyn, Joškė atsistoja, pasitaiso prasegtų marškinių apykaklę, įtūžęs ir kartu baisiai nuliūdęs apžvelgia kambarį, prieina prie stalo ir, vis stiprėjant vaiko bliovimui, parverčia stalą su visais ant jo stovėjusiais indais. Bliovimas nuo triukšmo tik dar sustiprėja. Joškė eina prie komodos ir po vieną ima traukyti visus stalčius, išberdamas ant grindų jų turinį. Vaikas nepalaužia bliovęs. Joškė įtūžęs pasisuka į Janės kambarį, pamato ant stalelio gulintį plaktuką, kurį laiką dvejoja, paskui paima jį ir dideliais nieko gera nežadančiais žingsniais nueina, dingsta tame kambaryje. Bliovimas nutyla.

107 Interjeras Naktis Janės kambarys

Joškė vinimis apkala langų pakraščius nuo šalčio apsaugančiomis polietileno plėvelėmis. Vaikas žiūri į jį ir šypsosi.

108 Interjeras Rytas Namai. Janės kambarys

Sveikstanti Janė guli lovoje ir žiūri, kaip Joškė, paėmęs ant rankų kūdikį, maitina jį iš buteliuko ir sūpuoja. Kažkas pabarbeną į langą. Joškė su pienu geriančiu vaiku žvilgteli į lauką ir išvysta tiekėją, kuris rankomis rodo stiklo dydį. Joškė šypteli, paguldo vaiką į lovytę ir, virtuvėje apsigaubęs lietpalčiu, išbėga į kiemą.

109 Eksterjeras Rytas Namų kiemas

Joškė su tiekėju ir tiekėjo pagalbininku iš sunkvežimio ištraukia veidrodį ir, paėmę už dviejų galų, įneša į namus.

110 Interjeras Rytas Namai. Virtuvė

Išėjusi iš savo miegamojo, Janė stovi ant slenksčio atsirėmusi į durų staktą ir žiūri, kaip Joškė ir tiekėjas įtaiso veidrodį į rėmus, atitempia komodą ten, kur ji kadais stovėjo, pakelia sujauktą Joškės lovą ir nuneša ją atgal į Joškės kambarėlį. Janės žvilgsnis užkliūva už raudonos sienoje išterliotos dėmės.

111 Eksterjeras Rytas Namų kiemas

Išėjęs į kiemą, Joškė padėkoja tiekėjui, paduoda šiam pinigus už darbą ir apsisuka grįžti į vidų. Praeidamas pro tiekėjo pagalbininką pajunta, kaip šis kyšteli jam kažką į kišenę. Joškė pažvelgia į jį ir atpažįsta, kad tai vienas iš partizanų, kadaise nuvedusių Joškę į tvartą. Žmogus, padavęs raštelį, slėpdamas veidą nuo Joškės skubomis įlipa į sunkvežimį. Joškė ištraukia sulankstytą raštelį ir perskaito vienintelį žodį „Vladas“.

112 Interjeras Naktis Namai

Naktis. Joškė atsikelia iš lovos, – jis gulėjo nenusirengęs, – išsitraukia iš po pagalvės revolverį, patikrina šovinius, keliskart nusitaiko į tariamą priešą, įsideda revolverį į kišenę, išeina iš savo kambarėlio, praveria Janės kambario duris, paglosto jai miegančiai galvą, žvilgteli į vaiką ir taip pat tyliai užveria duris.

113 Eksterjeras Naktis Miškas

Joškė stovi miške prie rusenančio laužo. Jo ranka lietpalčio kišenėje.

VLADAS

Vvvienas? (balsas atsklinda iš aukštai).

Joškė užverčia galvą į medžius, tačiau tamsoje nieko nemato.

JOŠKĖ

Taip.

Kurį laiką tylą. Paskui Vladas nučiuožia medžio kamienu žemyn ir, priėjęs prie laužo, atsitupia pasišildyti rankų.

VLADAS

Tūpk.

Joškė paklūsta, bet net ir atsitūpęs tebelaiko ranką kišenėje. Vladas kalba nepakeldamas į Joškę akių.

VLADAS

Mmmmanai, dabar pppulsiu ant kelių? Nnnne. Aš, Jjjjjoške, iš pat pradžių norėjau nnnnnu-dėti tave. Bet dabar nebeennnoriu. Tokia mmmano padėka.

Joškė nieko jam neatsako.

VLADAS

Tu žinai, aš daug nnnnnnemėgstu kalbėti. Daug ir nnnnnnekalbėsiu. Aš traukiuosi, Joške. Į pietus. Mūsų vyrai ten stipriai dddar laikosi. Pasaugok Janę ir vaiką, kol gggrišiu (tik dabar pakelia į Joškę akis). Eik (linkteli).

114 Eksterjeras Naktis Miškas

Joškė giliai alsuodamas eina mišku, prasisėga marškinių apykaklę, staiga sustoja, akimirka svarsto. Išsitraukia revolverį, užsitaiso ir tekinas pasileidžia atgal prie laužo. Prie laužo Vlodo nebėra. Joškė dar bando tamsoje jį kur nors išžiūrėti, bet staiga išgirsta užtaisomo revolverio spragtelėjimą prie savo smilkinio. Pasisuka į tą pusę ir atpažįsta partizaną, padavusį jam Vlodo raštelį.

115 Interjeras Naktis Namai

Joškė sugrįžta namo. Nedegdamas šviesos pasikabina ant vinies lietpaltį, priejęs prie kibiros pasilenkia ir geria vandenį tiesiai iš jo. Paskui pasemia rankomis dar vandens ir apsilieja veidą. Pasuka prie savo kambarėlio durų, atidaro jas ir atšoka, išvydęs viduje žmogaus siluetą.

JOŠKĖ

Jane?

JANĖ

Tu jį matei (šalta)?

JOŠKĖ

Ne.

JANĖ

Tu jį matei. Jie tave atsiuntė (jos lūpos ima drebėti)? Jie tik tam tave atsiuntė (ištiesia ranką, kurioje – Dankos dovanotas jam pistoletas). Ir kas aš dabar esu? Tavo žmona? Atsakyk, išgama.

Joškė staigiu judesiu išmuša jai iš rankų pistoletą. Paskui susigėdęs savo jėgos, prisiartina prie Janės ir suima jos veidą rankomis.

JOŠKĖ

Vlodo nebėra.

JANĖ

Yra (verkia, Joškė papurto galvą). Yra (tyliai kartoja, bet Joškė ir vėl tik papurto galvą). O kodėl tu...? Ko tu atvažiavai? (puola į isteriją daužydama Joškę kumščiais). Kad pasakytum: jo nebėra?

Joškė, saugodamasis Janės smūgių, suima jos rankas ir pargriauna ant lovos.

JANĖ

Tu viską apgalvojai, viską suplanavai (isteriškai šaukia). Tu išgama.

JOŠKĖ

Kai buvom vaikai, Jane, dar kai buvom vaikai...

JANĖ

Šalin nuo manęs (ištraukia rankas). Jis yra. Tu nieko jam nepadarysi. Nieko. Tu per silpnas. Jis yra.

Juodu nutyla ir girdi, kaip kitame kambaryje pravirksta vaikas.

TITRAS

„PO TREJŲ METŲ“

116 Interjeras Vasara. Diena Namai. Virtuvė

Joškė sugrįžta namo. Greta kitų drabužių pasikabina savo jau keliose vietose susiūtą lietpaltį. Staiga atkreipia dėmesį į nenatūraliai išsipūtusį žieminį Janės palta. Tą pačią akimirka paltas užmetamas jam ant galvos.

VLADUKAS

Pagavau, pagavau.

Vaikas džiaugiasi užmetęs ant Joškės palta ir pats užšoka jam ant pečių, tarsį jį pakinkydamas.

117 Interjeras Diena Tvartas

Joškė ir Vladukas tvarte pro skylės iškišę pagalius žaidžia karą. Joškė savo pagaliu parodo į tolumą.

JOŠKĖ

Matai tą medį? Ten tupi blogietis.

VLADUKAS

Vokietis?

JOŠKĖ

Lietuvis. Bet blogas lietuvis. Pataikysi?

VLADUKAS

Banditas?

JOŠKĖ

Uhu.

Vladukas, burna mėgdžiodamas šaudymą, drebina pagali.

JOŠKĖ

Gana. Jis seniai nebegyvas.

Joškė paima vaiką ir persimetęs per petį neša iš tvarto. Tačiau Vladukas savo pagaliu dar kurį laiką „šaudo“ į viską aplinkui.

118 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Joškė ir Janė vakarieniauja kaip visada sėdėdami skirtinguose stalo galuose. Kaip visada Joškė pavalgęs sudeda įrankius, nusišluosto servetėle lūpas ir, nežiūrėdamas į Janę, padėkoja.

JOŠKĖ

Ačiū.

Janė šypteli jam ir nieko neatsakiusi toliau jį stebi. Joškė pakyla nuo stalo ir praeidamas pro Janę priduria.

JOŠKĖ

Labos nakties.

JANĖ

Joške (sulaiko jį, tarsi norėdama ką svarbaus pasakyti, bet staiga apsigalvoja)... Labos nakties.

Janė lieka sėdėti prie stalo. Joškė dingsta savo kambarėlyje kaip visuomet uždaręs paskui save duris.

Janė lėtai atsistoja nuo stalo, prieina prie lango, po žibintu pamato Margę, kurią apstoję keletas kaimo šunų, vienas po kito bandančių ant jos užsiropšti.

JANĖ

Margė (pašaukia pravėrusi langą).

Kalė pakelia galvą ir suurzgusi ant šunų patraukia prie durų. Įleista vidun Margė atsitupia prie Joškės kambarėlio durų ir inkščia, kad ją išsileistų. Janė jai atidaro duris.

Kiek pastovėjusi prie užvertų paskui Margę durų, ji prieina prie komodos su veidrodžiu ir tyrinėja savo veidą, prikąsdama lūpas, kilstelėdama ir vėl nuleisdama antakius. Atsidaro komodos stalčių, išsiima lūpdažį ir ima iš lėto dažytis lūpas. Tuo metu už nugaros išgirsta vaiko žingsnius.

VLADUKAS

Jane, aš noriu pas tėvelį į lovą. Galiu?

Ji linkteli. Vaikas patenkintas įbėga į Joškės kambarį. Janė nuseka jį akimis, žvilgteli į veidrodį ir tarsi išsigąsta savęs. Staiga meta lūpdažį ir pripuolusi prie praustuvės skuba nusiplauti dažus.

119 Eksterjeras Diena Namų kiemas

Tvanki diena. Joškė suplukęs krauna šieną. Janė atneša jam stiklinę vandens. Paduoda, Joškė bando šypsniu jai padėkoti, bet Janė tik nuveria jį degančiu žvilgsniu, paskui susidrovėjusi savęs nosisuka ir išeina.

120 Eksterjeras Diena Prie upės

Joškė sėdi nūsikusęs nuo vandens, paunksmėje rūko. Jo amerikietišku cigarečių pakelis pridėtas prastų rusiškų papirosų. Prie Joškės tupi Margė ir žiūri į upę. Upėje nuoga prausiasi Janė. Atsisuka į Joškę, įsitikina, kad šis slapčia jos nestebi, tuomet ima muilintis krūtis, kojas, tarpkoją, visa tai daro tarsi kažkieno kito ją glamonėjančiomis rankomis. Nusipraususi išlipa iš vandens, nusišluosto ant kranto gulinčiu rankšluosčiu, apsirengia ir prieina prie Joškės. Joškė atsistoja, o Janė sėdasi jo vieton, nūsikususi nugara į upę. Margė nuseka paskui Joškę ir lieka tupėti ant kranto. Kai Joškė nusirengęs brenda į vandenį, Janė slapčiomis jį stebi.

Joškė prausdamasis vandenyje atsisuka į Janę, bet jos ten nebėra. Jis neramiai apsidairo. Ima bristi iš upės, bet staiga kažkas iš nugaros jį parbloškia atgal į vandenį. Siurbtelėjęs vandens, Joškė bando atsikelti, bet ir vėl parbloškiamas atgal. Krante skaliuja Margė, nedrįsdama lipti į upę. Janė ištraukia Joškę iš vandens, apkabina, glaudžiasi prie jo, bet staiga vėl kažką sugalvojusi murkdo. Kova sumišusi su geismu, Janė pati gerai nesuvokia, ko norinti, ar pasimylėti su Joške, ar jį prigrindyti, ar visko iškart.

121 Eksterjeras Diena Prie upės

Joškė nuogas sėdi pakrantėje. Janė renkasi savo drabužius, kurie, vandens srovės nunešti, kiek tolėliau užkliuvę už žolių. Juodu nebesidrovi vienas kito nuogumo, matyti, kad buvo mylėtasi. Įsibridusi upėn, Janė išsitraukia iš žolių kelnaites, paskalauja jas vandenyje ir, išlipusi į krantą užsimauna po šlapiu iki pusės sijonu. Apsirengusi ji prieina prie Joškės ir apgaubia jį jo paties marškiniais.

JOŠKE

Joške, tu žinai, kaip aš ta-vęs ne-ken-čiu.

Ji ima kvatotis, net Joškė, pamiršęs ištartų žodžių reikšmę, juokiasi žiūrėdamas į Janę.

122 Eksterjeras Vakaras Ūkščių gatvė

Jie eina gatve. Joškė laiko ant rankų Vladuką, laimingas išmeta jį į orą ir vėl pagauna. Vaikas krykštauja. Greta einanti Janė stebi Joškės ir vaiko žaidimą.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Jankelevičiau.

Idilė staiga sugriūva. Joškė atsisuka, nuleidžia Vladuką ant žemės. Prisiartina milicijos viršininkas.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Prasieikime.

Sunerimęs Joškė pažvelgia į Janę, paskui į milicijos viršininką, vėl į Janę.

JOŠKĖ

Tuoj grįšiu (Janci).

Janė, paėmusi už rankos Vladuką, ne iš karto, tačiau vis dėlto palieka vyrus vienus, kartkartėmis neramiai į juos grėžiodamasi.

123 Interjeras Vakaras Milicijos viršininko kabinetas

Milicijos viršininkas įsiveda Joškę į savo kabinetą. Pasodina į kėdę, o pats, pastūmęs į šalį popierius, sėdasi ant stalo.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Sveikinu (ištisia ranką). Draugas Varšavskis jums parūpino Vilniuj tarnybą. Nežinau, po velnių, kas tas draugas Varšavskis, bet tu jam labai rūpi.

Joškė nepaspaudžia milicijos viršininkui jo ištiestos sveikinti rankos.

JOŠKĖ

Aš turiu tarnybą.

MILICIJOS VIRŠININKAS

Tai ne tarnyba, Jankelevičiau. Aistra. Šį kartą – startą aš tau labai nuoširdžiai linkiu paklaudyti Varšavskio. Jis siūlo gerą tarnybą.

JOŠKĖ

Bet aš turiu teisę atsisakyti...

MILICIJOS VIRŠININKAS

Neturi (nutraukia). Nes jis tau siūlo gyvenimą, o tu renkiesi pirtį – numirti. Jankelevičiau, jis sugrįžo.

Joškė nieko neatsako. Kurį laiką juodu tyli žiūrėdami vienas į kitą.

JOŠKĖ

Vladas?

Milicijos viršininkas neatitraukia nuo Joškės akių.

*Nudėk (nuožmiai suraukia veidą). Arba dumk pas Varšavskį. Šikart aš tau nieko nepata-
riu. Tik manau, jis grįžo ne šiaip sau.*

124 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Vakarienė. Janė ir Joškė kaip visuomet – skirtinguose stalo galuose. Per vidurį stalo – Vladukas. Janė pilsto sriubą, ir Vladukas nekantraudamas prašo savo lėkštės.

VLADUKAS

Jane, Jane. Su laiveliu. Su laiveliu.

Janė paduoda Vladukui lėkštę su išpieštu lėkštės pakrašty lai-
veliu, ir šis patenkintas, mostaguodamas po stalu kojomis, ima
srėbti sriubą. Janė pripila lėkštę Joškei ir šypsodamasi pa-
duoda per visą stalą. Tada – sau. Joškė, kiek pasrėbęs, liau-
jasi valgęs.

JANĖ

Kas yra?

Joškė nieko jai neatsako.

JANĖ

Ką tas sribas tau priešnekejo?

JOŠKĖ

Man siūlo tarnybą. Vilniuje.

Janė suprunksčia. Paskui pajutusi, kad šis juokas ne vietoje,
susitvardo. Nusišluosto servetėle lūpas.

JANĖ

Atsiprašau. Važiuos?

JOŠKĖ

Ne.

JANĖ

Tada valgyk.

Kuri laiką Joškė neramiai žiūri į Janę. Paskui nusišluosto
servetėle lūpas ir atsistoja.

JOŠKĖ

Ačiū. Labos nakties.

Praeidamas perbraukia Vladukui per plaukus ir nueina į savo
kambarį. Pakilusi iš po stalo, paskui jį nuseka Margė. Janė
lieka nustebusi žiūrėti į beveik nepaliestą Joškės maistą.

125 Eksterjeras Diena Namų kiemas

Pro žiūroną kažkas stebi, kaip Joškė su dviem kepalais duonos ir lagaminėliu grįžta į savo kiemą. Jo pasitikti atbėga Vladukas. Užsoka tiesiog Joškei ant kaklo. „Joja“ pasikinkęs Joškę ir pirštu kone duria jam į akį, rodydamas rakštį.

VLADUKAS

Tėveli, kokia rakštis.

JOŠKĖ

Rodei mamytei?

Nuleidžia Vladuką ant žemės.

VLADUKAS

Janė išėjo.

Joškė eina prie namo durų.

JOŠKĖ

Pas tetą. Mama, o ne Janė.

VLADUKAS

Janė. Karvytės ganyti.

Šių žodžių išgąsdintas Joškė atsisuka į ganyklų pusę.

126 Eksterjeras Diena Ganykla

Stebintis žiūronas atsitraukia nuo Joškės bei vaiko ir ima karštligiškai kažko ieškoti laukuose. Pagaliau aptinka miško link skubančią Janę.

127 Eksterjeras Diena Miškas

Vladas leidžiasi medžio kamienu žemyn. Jis gerokai apžėlusia barzda, plaukai riebaluoti, seniai neplauti, drabužiai dar labiau nutriušę.

Jis be žodžių griebia į glėbį pas jį atpuolusią Janę, glosto jai galvą, apžiūrinėja veidą, kaklą, čia pat po centimetru viską bučiuodamas. Janė pakelia į Vladą akis.

JANĖ

Jis man melavo.

Vladas tarsi nenori to išgirsti. Glosto rankomis Janės rankas, pilvą.

VLADAS

Vvvviskas gerai. Aš čia. Čia. Man reikėjo tave pppppamatyti. Man taip reikėjo.

Janė sagsto Vladui švarko sagas, nurengia jį iki pusės, liečia dar anksčiau nematytus randus, bučiuoja juos.

128 Interjeras Naktis Namai. Joškės kambarėlis

Joškė pabunda nuo Janės ir Vlado šnabždesių virtuvėje. Pakiša ranką po čiužiniu ir išsitraukia Dankos dovanotą pistoletą. Apkabinęs greta gulintį Vladuką, kiša ranką su ginklu po pagalve. Kambarėlyje prie durų, pažinusi Vlado balsa, cypauja Margė.

VLADAS

...per sssieną.

JANĖ

Vladai.

VLADAS

Aš likau vienas. Visiškai vvvvv...

JANĖ

O kaipgi aš?

VLADAS

Aš grįšiu, Janina. Ilgai jie čia neišsilaiiii... Neišilaikys ilgai.

JANĖ

Kaipgi mes, Vladai?

VLADAS

Aš grįšiu, anapus jau ruošiasi kkkka... Mėnuo, kitas, Janyte.

JANĖ

Neišeik, neišeik (verkia).

Verksmas pamažu tylą.

VLADAS

Kuuuur (apie Vladuką)?

Joškės kambarėlio durys pamažu veriasi, įleisdamos šviesos iš virtuvės, ir vaiką apsikabinęs Joškė užsimerkia, apsimesdamas miegas.

Vladas įeina, pastato prie durų šautuvą, ant pirštų galų prisėlina prie lovos ir kurį laiką stovi sustingęs. Margė netverdamą iš džiaugsmo stripinėja aplink jį. Paskui Vladas pasilenkia, nubraukia į šoną miegančio vaiko plaukus, pabučiuoja į kaktą. Joškė atsimerkia ir akimirka juodu žiūri vienas į kitą, ir šiuose žvilgsniuose kova sumišusi su susitaikymu. Vladas,

užmerkdamas akis, duoda ženklą Joškei užsimerkti, Joškė užsimerkia, ir Vladas nueina prie durų. Tarpdury dar sykį sustoja, paskutinį kartą žvilgteli į lovą, ir pasiėmęs šautuvą užveria duris, neleisdamas Margei išeiti drauge su juo.

JANĖ

Dar neišeik (kūkčioja). Neišeik.

Trinkteli durys, ir Janės kūkčiojimas virsta rauda su kartkartėmis ištariamu tuo pačiu žodžiu: „neišeik“.

129 Interjeras Rytas Mokyklos klasė

Mokykloje vaikai choru skaito Puškino pasaką „Ruslan i Liudmila“. Lentos kampe užrašyta data „49 r. 15 сентября“. Joškė sėdi prie savo stalo ir ne ką ten girdėdamas viena akimi žvelgia pro langą. Užduotos pasakos ištrauka baigiasi, vaikai nutyla, o Joškė, to nė nepastebėjęs, tebesėdi žiūrėdamas pro langą. Kurį laiką klasėje visiškai tylą. Pagaliau Joškė atsipeikėja.

JOŠKĖ

Baigiam.

Praeidami pro Joškę vaikai atsisveikina.

VAIKAI

Do svidanija, drauge mokytojau.

Joškė nieko jiems neatsako.

130 Eksterjeras Vakaras Ganykla

Temsta. Joškė su Vladuku stovi prie aptveto sušaudytų žydu kapo rūkydamas cigaretę. Kapas gražiai sužėlęs gėlėmis ir jaunomis egglaitėmis.

VLADUKAS

Čia senelis (ranka priliečia vieną gėlių krūmą). O čia mano babytė (priliečia kitą). Taip?

JOŠKĖ

Panašiai.

Pro juodu tuo metu praeina piemens varoma karvių banda. Karvės išsiskirsto po savo kiemus. Joškė, pajutęs, kad yra stebimas, žvilgteli į savo namų langą ir mato, kaip už užuolaidos slepiasi Janė.

131 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Namie Joškė nusivelka lietpaltį, padeda nusirengti Vladukui ir sėdasi į savo vietą prie stalo. Vladukas užsikaria jam ant kelių. Ant stalo stovi trys puodeliai pieno ir lėkštėje garuo-

jančios virtos bulvės. Vladukas pasilenkia prie Joškės puodelio ir samoksliskai šypstelėjęs sriubteli kelis gurkšnius pieno. Tą pat akimirką iš savo kambario išvirsta spiegianti Janė.

JANĖ

Ne, Vladi!!!

Pribėga prie Vladuko, tvoja jam per rankas, suėmusias puodelį. Atplėšia vaiką nuo Joškės, atsitupia ir palenkusi berniuko galvą prie žemės tranko jam per nugarą.

JANĖ

Spjauk, spjauk (spiegia)...

Joškė greitomis pakyla nuo kėdės, plėšia vaiką Janei iš rankų, o ši, stengdamasi jį išlaikyti, raudodama rėkia.

JANĖ

Aš užnuodijau. Tavo. Užnuodyta.

Joškė tvoja Janei į pilvą, ši parkrenta, paleidžia vaiką ir lieka gulėti raudanti ant grindų. Nubėgęs į jos kambarį, Joškė knisasi vaistų stalčiuje, bet tai veikiau desperatiškas veiksmas, nes jis gerai ir nežino, kokių vaistų reikėtų. Grįžta į virtuvę, paima ant rankų Vladuką, pažvelgia jam į veidą. Vladukas atrodo išsigandęs, išbalęs, bet vis dar šypsosi.

132 Eksterjeras Vakaras Ūkščių gatvė

Nešdamas vaiką, Joškė išbėga į tamsią gatvę ir pasileidžia Fišerio namų link, Joškės mintyse skamba daina, kurią Janė dainavo per savo vestuves.

133 Eksterjeras Vakaras Pasienis

Vladas guli žolėje prie spygliuotų vielų. Tolimame sargybos bokšte žibintas ilgu spinduliu naršo aplinkui. Kitapus tvoros eina pasienio patruliai su šunimis, garsiai tarpusavy šnekėdamiesi ir laidydami samojus. Vos tik jie nutolsta, Vladas išsi-traukia reples, perkerpa vielas, ir žibinto spinduliui nuo jo nusisukus, pasilenkęs bėga ir vėl krenta, išvydęs prieš save naują spygliuotos vielos tvorą.

134 Eksterjeras Vakaras Fišerio namų kiemas

Priglaudęs prie krūtinės vaiką, Joškė beldžia į Fišerio duris, uždusęs tarsi malda kartodamas.

JOŠKĖ

Fišeri, atidaryk. Fišeri, atidaryk.

135 Eksterjeras Vakaras Pasienis

Sargybai nutolus, Vladas perkerpa antrą tvorą ir bėga toliau. Tuo metu žibinto spindulys artėja prie jo. Vladas bėga nuo žibinto šviesos ir krenta prie trečiosios tvoros.

136 Eksterjeras Vakaras Fišerio namų kiemas

Fišerio namuose užsidega šviesa. Duris atidaro apsimiegojusi Fišerio žmona.

JOŠKĖ

Daktaro (dusdamas).

FIŠERIO ŽMONA

Rytoj bus. Ryte.

Joškė pasileidžia bėgti tolyn gatve.

FIŠERIO ŽMONA

Išvažiuoju (šūkteli).

Iš tarpdurio ji dar ilgai žiūri, kaip Joškės figūra pradingsta tamsoje.

137 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Namie ant grindų sėdi Janė, įbedusi visiškai nieko nesuvokiantį žvilgsnį į Margę, lakančią po stalų išsipylusį pieną.

138 Eksterjeras Vakaras Pasienis

Vladas bando išvaduoti iš tvoros savo įstrigusias kelnės. Tuo metu prožektoriaus šviesa prie jo priartėja ir apšviečia, padėdama Vladui šviesoje nutraukti nuo tvoros savo kelnės. Šviesa praslenka pro Vladą ir stabtelėjusi grįžta atgal, bet Vlado toje vietoje jau nebėra.

139 Eksterjeras Vakaras Kelias

Joškė dusdamas ir vos bepavilkdamas kojas bėga tamsiu keliu, tolumoje matyti kelios šviesos kito miestelio namų languose. Galvoje jam tebeskamba Janės daina.

140 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Margė po stalų vemia inkšdama ir vėl ėsdama tai, ką prieš akimirka išvėmė. Janė buku žvilgsniu stebi šunį.

141 Eksterjeras Vakaras Pasienis

Vladas, girdėdamas šuns lojimą ir atbėgančių sargybinių žingsnius, perkerpa paskutinę vielą ir pralindęs pro ją bėga į tamsą. Už nugaros pokši šūviai. Vladas klupdamas ir vėl kelda-

masis pasiekia mišką. Šūvų garsai tylą. Miške jis vėl suklumpa, užsimerkia ir, pakėlęs į viršų galvą, giliai giliai su palengvėjimu įkvepia.

142 Interjeras Vakaras Namai. Virtuvė

Margė išsipūtusiu pilvu, beveik nebevaldydama užpakalinių kojų, prišliaužia prie Janės ir įbedą į ją pagalbos maldaujančias akis. Janė paglosto dvesiančią kalę. Iš snukio Margei virsta baltos putos. Ji išleidžia paskutinį atodūšį.

143 Eksterjeras Vakaras Kelias

Joškė, nebeįstengdamas bėgti, sustoja. Kiek atsikvepia, paskui iš visų jėgų pasileidžia miestelio šviesų link. Bėgdamas purto vaiką.

JOŠKĖ

Vladuk, Vladuk. Vladuk, Vla-dai (sušunka merdinčiam vaikui į ausį)!!!

Nors ir kaip greitai Joškė stengiasi bėgti, miestelio šviesos pamažu ima tolti nuo jo.

Pabaiga

Marius Ivaškevičius

Gimiau 1973 m. Molėtuose.
Nusprendžiau tapti
rašytoju. Rašiau apsakymus,
romanus. Vėliau
susigundžiau dramaturgija.
O nuo teatro iki kino -
tik vienas žingsnis.
„Purpuriniai dūmai“ -
pirmas ir kol kas
vienintelis mano pilno
metražo vaidybinio filmo
scenarijus. Tai kraupaus ir
intriguojančio meilės
trikampio istorija, kurios
fone matomi visi Lietuvos
pokario „nemalonumai“.
Felikso Rozinerio
apsakymas, pagal kurį ir
buvo sukurtas šis
scenarijus, mano nuomone,
yra vienas geriausių
literatūros kūrinių apie
XX a. vidurio Lietuvą.

71-